

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

INTERAKČNÍ TRENÉRSKÝ STYL TRENÉRŮ BASKETBALU

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Bc. Michaela Čapková, učitelství pro střední školy
tělesná výchova – geografie

Vedoucí práce: Mgr. Jana Harvanová, Ph.D.

Olomouc 2018

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Michaela Čapková

Název bakalářské práce: Interakční trenérský styl trenérů basketbalu

Pracoviště: Katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jana Harvanová, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2018

Abstrakt: Cílem diplomové práce je identifikovat trenérský interakční styl trenérů basketbalu ve sportovních klubech v Olomouci a v Kroměříži. Záměrem bylo zjistit, jaké existují rozdíly v jednotlivých interakčních stylech trenérů a jaký interakční styl daní treněři uplatňují z pohledu sebereflexe a pohledu svých svěřenců. Nadále se výzkum zabývá „ideálním“ interakčním stylem trenéra basketbalu hodnoceného z pohledu trenérů a svěřenců. Pro sběr dat bylo použito dotazníkové šetření formou upravených variant dotazníků interakčního stylu trenéra, které byly rozdány v tréninkové jednotce. Výsledný výzkumný soubor tvořilo 5 trenérů a 57 sportovců rozdělených do pěti týmů. Na základě změřených údajů bylo zjištěno, že 4 z 5 trenérů basketbalu uplatňují obdobný trenérský interakční styl v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*. Výsledky „ideálního“ trenéra prezentují shodné hodnocení svěřenců a trenérů v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*, kromě dimenze *Přísný*, kterou treněři preferují více než hráči.

Klíčová slova: interakce, interakční styl, trenér, svěřenec, basketbal

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Michaela Čapková

Title of the thesis: Interaction coaching style of coaches of basketball

Department: Department of Social Sciences in Kinanthropology

Supervisor: Mgr. Jana Harvanová, Ph.D.

The year of presentation: 2018

Abstract: The aim of this diploma thesis is to identify the interaction coaching style of basketball coaches of the sports club in Olomouc and Kroměříž. The intention of the diploma thesis was to detect the differences of individual interaction coaching styles of coaches and to define what kind of interaction coaching style the individual coaches apply from their own perspective and from the perspective of their players. The research further deals with an "ideal" interaction coaching style of a basketball coach evaluated from the perspective of the coaches and players. A questionnaire survey in the form of modified variants of the coaching interaction style questionnaire was used for the data collection. These questionnaires were distributed in the training unit. The resulting research unit consisted of 5 coaches and 57 athletes divided into five teams. Based on the measured data it was found out that 4 out of 5 basketball coaches use a similar coaching style in the *Organizer*, *Helping*, and *Understanding* dimensions. The results of the "ideal" trainer present the same rating of the players and coaches in the *Organizer*, *Helping* and *Understanding* dimensions, except of the dimension *Strict*, which coaches prefer more than players.

Keywords: interaction, interaction style, coach, player, basketball

I agree with the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou písemnou práci zpracovala samostatně s odbornou pomocí Mgr. Jany Harvanové, Ph.D, uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. 6. 2018

.....

Děkuji vedoucí práce Mgr. Janě Harvanové, Ph.D. za její ochotu, vstřícnost a pohotovost. Nadále za její pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Dále chci poděkovat trenérům basketbalového klubu v Kroměříži a v Olomouci za laskavost při realizaci výzkumu.

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	PŘEHLED POZNATKŮ.....	10
2.1	Interakce	10
2.2	Interakce ve sportu:	11
2.3	Interakční styl	14
2.4	Interakční styl trenéra	17
2.5	Trenér.....	19
2.5.1	Vývoj profese trenéra.....	21
2.5.2	Vzdělání basketbalového trenéra	22
2.5.3	Osobnost trenéra	23
2.5.4	Role trenéra	28
2.6	Basketbal	29
2.6.1	Stručný vývoj basketbalu	29
2.6.2	System soutěží basketbalu	30
3	CÍL PRÁCE.....	33
3.1	Dílčí cíle	33
3.2	Výzkumné otázky	33
4	METODIKA	34
4.1	Výzkumný soubor.....	34
4.2	Výzkumné metody.....	37
5	VÝSLEDKY	39
5.1	Výsledky vztahující se k výzkumné otázce č. 1	39
5.2	Výsledky vztahující se k výzkumné otázce č. 2.....	45
5.3	Výsledky vztahující se k výzkumné otázce č. 3.....	48
5.4	Výsledky vztahující se k výzkumné otázce č. 4.....	53

6	DISKUZE.....	56
7	ZÁVĚRY	58
8	SOUHRN	61
9	SUMMARY	62
10	REFERENČNÍ SEZNAM.....	64
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	68

1 ÚVOD

„Just play. Have fun. Enjoy game.“

Michael Jordan

Za předchůdce dnešního basketbalu můžeme považovat jednu z nejstarších míčových her na světě – tlachtli, která se stala součástí kultury starověkých civilizací Aztéků a Mayů. Smyslem hry bylo, prohodit „míč“ kamenným kruhem upevněným na zdi. Basketbal se stejně jako tato „pohybová aktivita“ zrodil na americkém kontinentě až na konci 20. století. V současnosti tuto kolektivní hru řadíme mezi nejrozšířenější a nejpopulárnější sporty na světě, přičemž i v České republice má své dominantní postavení.

V centru dění této sportovní hry je trenér, který by měl především uspokojuje zájmy a potřeby, podněcuje prožitek a radost ze hry, rozvíjí osobnost a potenciál každého člena týmu. Nadále se výrazně podílí na všestranném rozvoji sportovců, utváření jejich hodnot, vztahu k dané činnosti a sportu celkově. Trenér provází svého svěřence krátkodobě či dlouhodobě sportovním etapou, participuje na náplni jeho volného času, a pro mnohé zaujímá důležitou roli v životě, která nás může ovlivnit i do budoucna.

Občas i já zavzpomínám na svého trenéra, který mě prostřednictvím svého působení dovedl cestou basketbalu, od pravidelných tréninků a zápasů v dětství až ke studování této problematiky na vysoké škole v podobě získání trenérské licence a samotného trénování. Možná právě proto, se v diplomové práci zabývám tématem interakčního stylu trenérů basketbalu sportovních klubů v Kroměříži a Olomouci. K oběma zvoleným místům mám osobní vztah, jelikož v rodné Kroměříži jsem se aktivně basketbalu věnovala a na Fakultě tělesné kultury v Olomouci jsem na tuto činnost navázala. Ačkoliv se hojně užívá klišé, že „ideál neexistuje“, dílčím cílem mé práce je přiblížit a srovnat ideální představu trenéra hodnocenou na základě pohledů samotných trenérů a jejich svěřenců.

Trenérova osobnost stejně tak jako každá jiná je jedinečná, oplývá mnohými vlastnostmi, schopnostmi, jenž se navenek určitým způsobem projevují. Basketbal neboli obecně jakékoliv sportovní prostředí má výrazný socializační a interakční charakter. Právě směsice těchto prvků vytváří vztah mezi trenérem a jeho svěřenci, jejímž výsledkem je vzájemná interakce. To, jakým způsobem trenér svým chováním působí na jeho bezprostřední okolí, můžeme chápat jako jemu vlastní, specifický interakční styl.

Základní východiska této diplomové práce mohou být nejen nepostradatelnou zpětnou vazbou trenéra při jeho činnosti, ale především posloužit, jako „odrazový můstek“ pro zefektivnění tréninkové práce.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 INTERAKCE

Člověk je společenskou bytostí s vysokou závislostí na interpersonálních vztazích. Základní predispozicí těchto vztahů představuje dvojice jedinců, nacházející se v interakci, která zanechává jistou „stopu“. Ta může vyvolat příjemný nebo naopak nepříjemný dojem, vzájemné porozumění či nepochopení. Vztahem chápeme vazbu mezi dvěma jedinci se specifickými vlastnostmi a historií. Interakce představuje sociální událost s časovým ohraničením, představující nezbytný článek k udržení jakéhokoliv vztahu, třeba i dvou náhodně setkávajících se osob (Slaměník, 2011).

Pojmem interakce rozumíme vzájemné působení, zahrnující vliv člověka na člověka. Tento proces je vždy obousměrný (Gavora, 2005). Jedná se o přirozený jev patřící mezi potřeby jednotlivce, přispívající k procesu socializace. Jak uvádí Harvanová (2009), každodenně jedinec vstupuje do sociální interakce, člověk tedy nemůže existovat bez kontaktu s druhými. Danou základní lidskou potřebu být ve spojení s jinými lidmi (přátel, partnerů, známých) představuje pojem afiliace (Slaměník, 2011). Afiliace bude dále rozvedena v kapitole interakčního stylu. V důsledku globalizace můžeme do interakce vstupovat i prostřednictvím telekomunikačních vymožeností současnosti např. počítačů, mobilních telefonů apod., (Čadilová, 2009).

Čadilová (2009) popisuje sociální interakci jako vzájemné pozitivní či negativní působení dvou prvků – jedince, osob, lidí, představující všudypřítomný proces, který formuje naše chování. Tyto určité vzorce chování, jsou pro každého člověka charakteristické (Šmela & Salay, 2017). K sociální interakci může docházet mezi jedincem a jedincem (též dyadická interakce), mezi jedincem a skupinou nebo skupinou a skupinou (Čadilová, 2009). Teorie sociální interakce, která se začala vyvíjet na konci padesátých let minulého století, vychází z nezákladnější interakce v dyádách neboli ve dvojicích (Výrost & Slaměník, 1997).

Tito autoři uvádí že:

Pojmy a principy odvozené z analýzy dyád, ale mohou být použité i na analýzu komplexnějších skupinových jevů. Každý člen dyády se v určité situaci chová v souladu se svými osobními cíli, kterých může dosáhnout různými způsoby. To, jaký způsob

si vybere závisí od možných zisků a ztrát a od toho, jaký způsob jednání si vybere druhý člen dyády. (Výrost & Slaměník, 1997, p. 57)

Pravděpodobnost úspěchu jednání každého člena dyády závisí na konání druhého jedince, jinými slovy, každý z nich má možnost různými způsoby jednat. V případě vzájemné kooperace dochází k obdobným výsledkům (oba mohou uspět či neuspět), konkurenční prostředí dvou soutěžících subjektů naopak vede k výsledkům protikladným (jeden získává a druhý ztrácí). Sociální interakce představuje proces, ve kterém mezi členy skupiny probíhá reciproční kontrola dosažených cílů skupinové aktivity (Výrost & Slaměník, 1997).

Ve skupině dochází mezi jedinci k těmto formám sociální interakce: koakce, kooperace, soutěžení a rivalita (Čadilová, 2009). Detailněji se základním formám sociální interakce věnuje Kohoutek (2002):

- Koakce – tento typ sociální interakce se vyznačuje zejména samostatností – individuální nezávislou prací bez kompetice, rivality a kooperace.
- Kooperace – pro kooperaci je typická součinnost zainteresovaných lidí, participujících na společném výsledku. Ve skupině se uplatňuje se spolupráce (spolupůsobení) vedoucí k dosažení vytčeného cíle bez soutěžení či rivality.
- Kompetice (soutěžení) – pro kompetici je charakteristické usilovat o dosažení vlastních zisků. Má dvě podoby (formy):
  - a) Kompetice jako motivace – jedinec se snaží zlepšovat své výsledky a překonat soupeře ve skupině.
  - b) Kompetice jako organizace práce – cílem je vytvořit takové vztahy, usilující o maximální výkon každého člena. Cílem je navodit podnětné prostředí, jenž bude každého člena motivovat a stimulovat k nejlepšímu vlastnímu výkonu v zájmu celé skupiny.
- Rivalita (soupeření) – členové skupiny se snaží maximalizovat své individuální výsledky na úkor ostatních neboli být tím nejlepším.

2.2 INTERAKCE VE SPORTU:

Interakci můžeme chápat jako nikdy nekončící proces, se kterým se setkáváme jak v běžném, tak profesním životě. V odborné literatuře je tento pojem popisován a analyzován především ve spojitosti se školním prostředím mezi učitelem a jeho žáky. Sportovní prostředí

představuje obdobně jako škola významný socializační činitel, stejně tak je učitel a trenér dle zákona (viz kapitola „trenér“) definován za pedagogického pracovníka. Můžeme tedy teorii o interakčním stylu uplatnit i na vztah svěřenců a trenéra (Kubíčková, 2017).

Interakce představuje mnohostranné vztahy účastníků tréninkového procesu. Sportovní trénink a výkony jsou realizovány v podmínkách vzájemného ovlivňování účastníků ve kterých dochází k výměně myšlenek či názorů, emocí, informací, ale i dalších činností (Dovalil et al., 2008).

„Realizační činnosti v trenérské práci mají povahu interakce, která zahrnuje vše (vědomé i nevědomé), co se děje mezi trenérem a sportovcem, či sportovci a dalšími účastníky sportu“ (Dovalil et al., 2012, p. 227). Chování účastníků tedy trenérů, sportovců a funkcionářů se poté projevuje jako vnější pozorovatelný znak těchto vztahů (Dovalil et al., 2008).

Dle Gavory (2005) vzájemné působení probíhá ve dvou rovinách zahrnující část verbální (slovní) a nonverbální (např. gesta, mimika, pohledy zúčastněných jedinců). Při sledování průběhu výchovného procesu může zkušený pozorovatel postřehnout jistou různorodost v jednání jedince. Daná odlišnost v řízení interakčního procesu je na místě, resp. dá se očekávat, jelikož je činnost pedagoga ovlivněna vnitřními a vnějšími činiteli. Mezi vnitřní faktory interakce řadíme osobnost a subjektivní pojetí vyučování pedagoga. Vnější faktory zahrnují vospělost svěřenců a specifika jejich chování (Gavora, 2005).

Dle předchozího autora, popisující dělení interakce do dvou úrovní, Dovalil et al. (2012) rozvádí tento proces mezi trenérem a sportovcem obdobně. Z hlediska forem projevů trenéra jsou to především projevy slovní, dále pohyby (dopomoc, záchrana) nebo gesta. Konkrétněji se ze strany trenéra vůči svěřenci realizuje proces vnímání, předávání zpětné vazby, korigování a instruování hráče či jeho posuzování. Nadále dochází ke sdílení postojů, kdy trenér s různou mírou stimulace svému svěřenci něco doporučuje či přikazuje, může ho také sledovat nebo předvádět cvičení. Objektem interakce může být i organizační či přípravná činnost (např. organizační pokyny), dále pedagogické požadavky zahrnující kázeň nebo zaměření pozornosti svěřenců (Dovalil et al., 2012).

Dle Dovalila et al. (2008) by předpokladem dobrého trenéra mělo být pozorování a analyzování svého chování, se snahou o jeho zdokonalování.

Tréninkový proces je nezbytné nejen dobře připravit ale i zorganizovat. Trenér tedy své sportovce zejména chválí a povzbuzuje, instruuje, opravuje, hodnotí, demonstruje provedení ale i trestá (Dovalil et al., 2012).

Součástí interakce jsou sociálně psychologické jevy obsahující sociální percepci a komunikaci. Sociální percepcí rozumíme bezprostřední vnímání člověka člověkem při vykonávání nejrůznějších druhů činností (Dovalil et al., 2008). Čáp a Mareš (2007) popisují daný jev za poznávání druhých lidí, zejména jejich motivů, postojů a emočních stavů, které se vztahují k probíhající interakci.

Do jisté míry může být sociální percepce vrozená (Dovalil et al., 2008). Za určitých podmínek ji dále můžeme zdokonalovat a rozvíjet jedincovu senzitivitu k projevům druhých a vnímavost. Dané atributy jsou významné pro vzájemnou pomoc a spolupráci, nadále pro příznivý vývoj vztahů, kultivování sociální interakce a komunikace mezi lidmi (Čáp & Mareš 2007). Na sociální percepci má vliv aktuální psychický stav jedince, jeho individuální zkušenosti, ale také vztah k druhé osobě. Při sociálním vnímání mohou vznikat vzájemná pochopení a porozumění nebo naopak se mohou prohlubovat meziosobní spory s negativním dopadem (Dovalil et al., 2008).

Dalším klíčovým bodem vzájemného působení je komunikace a její pravidla v sociální skupině (Gavora, 2005). Jak uvádí Dovalil et al. (2008) komunikace, představuje spojení mezi trenérem a svěřenci. Můžeme ji chápat jako obousměrný, vzájemný proces, ve kterém dochází k přenosu informací, tedy vyjádření určitého záměru. I když je pro komunikaci ve sportu charakteristická její mnohostrannost, nejvíce hovoří samotný trenér, který se snaží vyjádřit své požadavky na činnost hráčů. Jeho projev by měl být věcný, jasný a maximálně srozumitelný. Trenér by měl sledovat, jakým způsobem jsou sdělení vnímána, jelikož svěřenci mohou poslouchat tzv. „na půl ucha“, proto ne vždy dochází při prosazování různých tréninkových a výchovných záměrů k očekávanému účinku (Dovalil et al., 2012).

Pro úspěšnou interakci je důležitým článkem mezi sportovcem a trenérem jejich vzájemné porozumění a také výsledek jejich společné činnosti. Ze strany trenéra je nezbytné utvářet takové vhodné prostředí, které by ulehčovalo ovlivňování svěřenců. Podobné situace poté zapříčiní, že sportovci budou chtít sami a aktivně realizovat tréninkové cíle. Tímto způsobem se vytváří dobré předpoklady pro výsledný efekt (Dovalil et al., 2008). Jak uvádí Chelladurai a Saleh (2007), pozitivní interakce mezi hráči a trenéry má vliv na efektivitu

tréninkového procesu. Dle Blahutové (1997) míra pozitivní interakce představuje důležitý faktor, který může zvyšovat či snižovat účinek sportovního tréninku.

2.3 INTERAKČNÍ STYL

Osobnost zahrnuje soubor relativně stálých vlastností člověka, psychických procesů a stavů, které jsou spojeny s vědomím vlastního já (Kohoutek, 2002). Dytrtová a Krhutová (2009) uvádí, že psychika osobnosti představuje dynamický interakční systém jednotlivých složek osobnosti projevující se jako svérázná individualita jedince.

V sociální interakci je chování a jednání osob usměrňováno na základě rysů interpersonálního chování, které jsou v čase relativně stabilní. Tyto psychické vlastnosti chápeme jako obecné osobnostní dispozice, pomocí nichž jednatel reaguje svým vlastním způsobem (Slepička, 1988). Z psychologického hlediska mezi základní rysy člověka řadíme i interakční styl (Janíková, 2011).

„Osvědčený způsob chování se stává algoritmem chování a je pro daného člověka typický. Tak vzniká interakční styl“ (Dytrtová & Krhutová, 2009, p. 33).

Interakčním stylem tedy rozumíme relativně trvalou charakteristiku vlastností jedince, která ho reprezentuje (Gavora, 2005). Každý pedagogický pracovník je charakteristický svým osobitým interakčním stylem. Díky němu mohou svěřenci snadněji předvídat jeho reakce a předcházet možným konfliktům (Gavora, 2005). To potvrzuje i Jowett & Poczwadowski, (2007), jenž uvádí, že znalost interakce mezi trenéry a sportovci, je dobrým předpokladem pro minimalizování nepříjemných situací.

Ve školním prostředí, které je s tímto pojmem často spojováno se můžeme setkat s interakcí mezi učitelem a žáky, v tomto případě hovoříme o interakčním stylu učitele (Dytrtová & Krhutová 2009). Interakční styl se vyvíjí postupně, na jeho dotváření se podílí i samotní žáci, kteří především zkouší různé formy chování. Na základě učitelovy reakce, poté usměrňují své chování (Fenstermacher & Soltis, 2008).

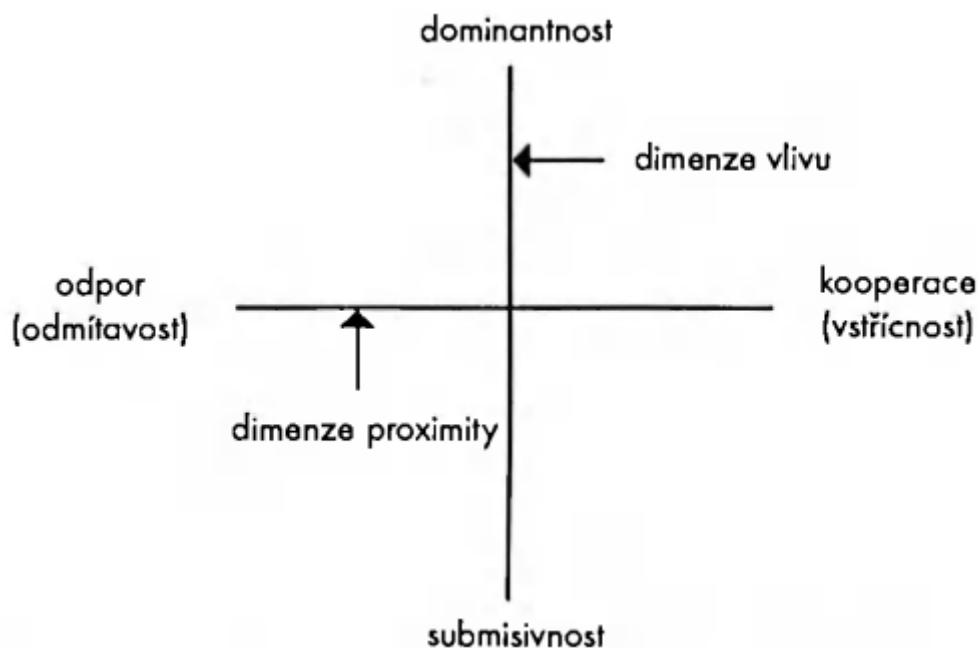
T. Leary v polovině minulého století definoval interpersonální projevy lidí, které můžeme v sociálním jednání popisovat skrze vzájemně protichůdné tendence k přátelství a nepřátelství, v nichž sledoval i určité sklony k dominanci či podvolování zúčastněných subjektů (Dytrtová

& Krhutová 2009). Learyho teorie interpersonálního chování se stala podkladem pro zkoumání interakčního stylu jedince (Gavora & Mareš, 2004).

Jeho teorie vychází z předpokladu, že jedincovo interpersonálního chování je determinováno redukcí strachu a zachováním sebeúcty. Obě tyto síly usměrňují komunikaci osoby tak, aby se vyhnula obavám a zároveň měla ze sebe dobrý pocit (Dytrtová & Krhutová, 2009). Leary tvrdil, že v podobných situacích se člověk chová konzistentně. Jestliže si tedy jedinec osvědčí určitý typ chování, který mu pomůže redukovat jeho strach a posílit sebeúctu, bude se v obdobných situacích chovat podobně, aby zopakoval nebo prodloužil tento příznivý efekt. Tímto si nacvičuje specifické způsoby komunikování s druhými lidmi (Gavora & Mareš, 2004).

Leary se svými spolupracovníky klasifikoval chování svých klientů na základě vytvoření dvoudimenzionálního systému interpersonálního chování znázorňující pomocí dvou os, viz Obrázek 1 (Gavora & Mareš, 2004).

První dimenzi představuje vertikální osa, reprezentující dimenzi kontroly, moci či vlivu. Dimenze je vymezena protichůdnými liniemi dominance – submise. Pro dominanci je charakteristické jedincovo prosazování, naopak submisí chápeme jako schopnost se podřít. Horizontální osa představuje dimenzi proximity, která je ohraničena pojmem hostilita, jenž vyjadřuje nepřátelský a chladný vztah. Druhým pólem je pojem afiliace, pro kterou je typická vřelost a přátelskost (Harvanová, 2010).

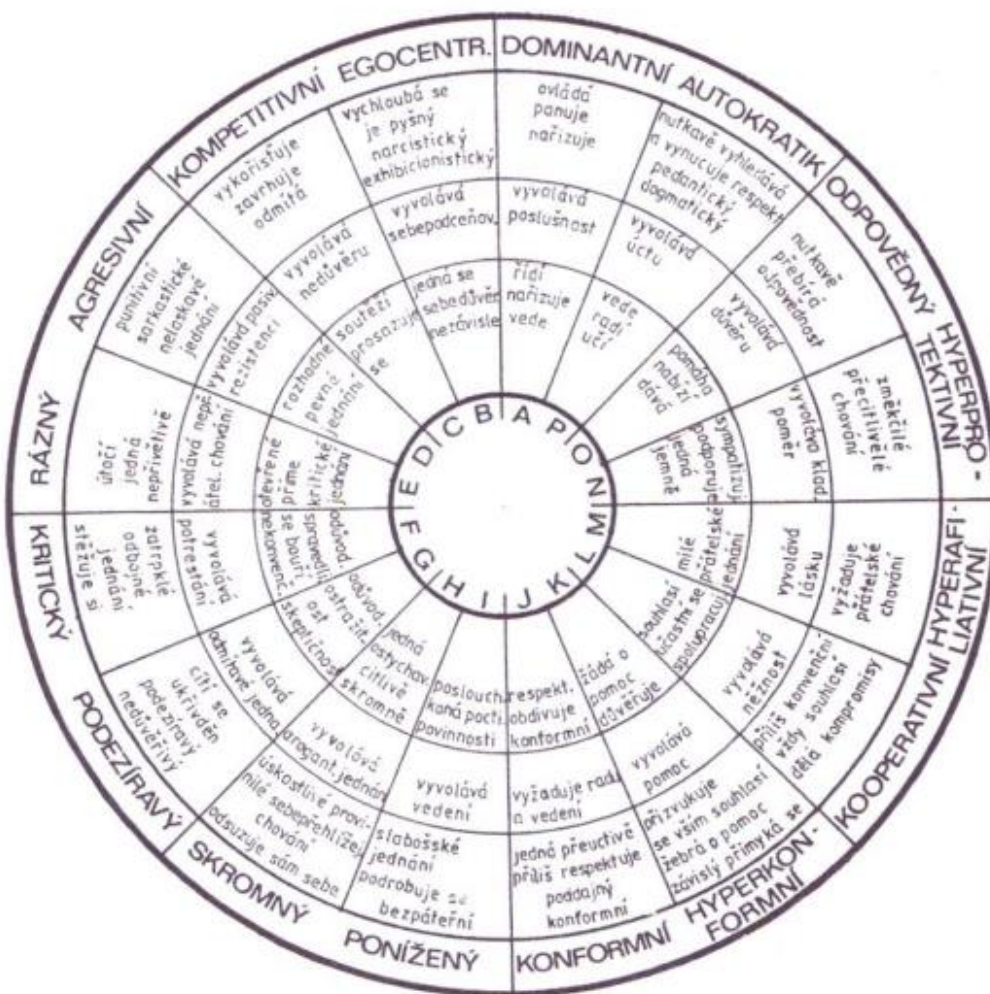

Obrázek 1. Learyho model interpersonálního chování (Gavora & Mareš, 2004)

Leary a jeho spolupracovníci vytvořili model, obsahující 16 typů interpersonálního chování viz obrázek 2, které díky sloučení dvou podobných sousedních typů, zredukovali na osm. Těchto osm typů je rozčleněno mezi výše uvedené výšeče (Janíková, 2011).

Můžeme říci, že teorie interpersonálního chování se stala inspirací pro další autory, kteří modifikovali a obohatili jeho původní přístup o další poznatky týkající se interakce člověka. Learyho teorie byla využita v pedagogické diagnostice a sloužila jako námět pro vytvoření QTI dotazníku (popsán v následující kapitole). Při jeho zpracování použili autoři Learyho model kruhového uspořádání dimenzí (Dytrtová & Krhutová, 2009).

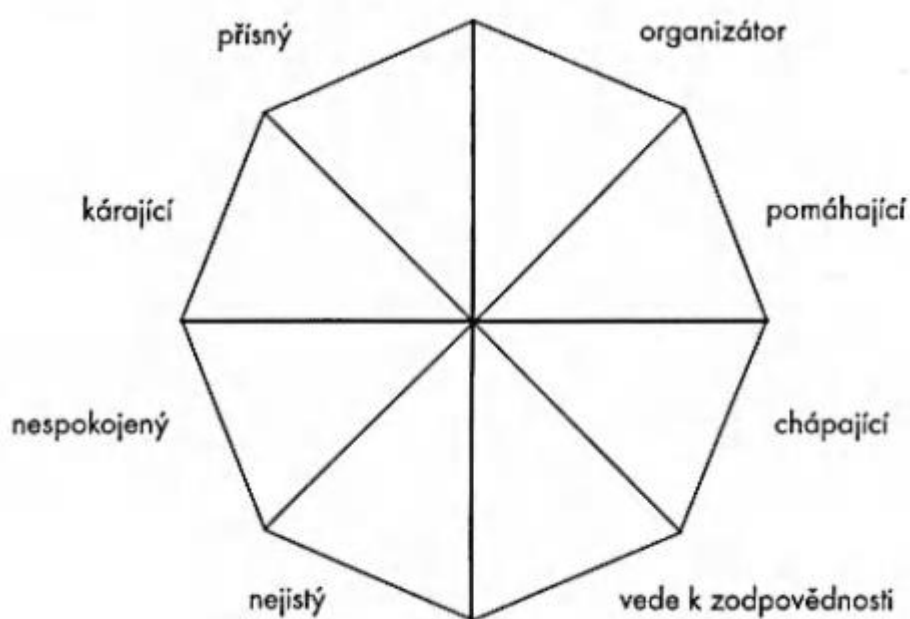
Obrázek 2. 16 typů interpersonálního chování (Leary, LaForge & Suczek, in Harvanová, 2010, 24)

2.4 INTERAKČNÍ STYL TRENÉRA

V diplomové práci si představíme komplexnější model umožňující popis interakce pedagoga, a to pomocí tzv. interakčních dimenzí. Autory modelu jsou Créton, Hoomayers a Wubbels z nizozemské univerzity v Utrechtu z roku 1987 (Gavora, 2005). Na základě jejich modelu popsali Gavora, Mareš a Brok (2003) interakční styl učitele. Již zmíněný QTI dotazník (Questionnaire on Teacher Interaction) tedy představuje aplikovanou metodu pedagogické diagnostiky, resp. zjištění interakčního stylu učitele (Dytrtová & Krhutová, 2009).

Daný pedagog naplňuje jednotlivou dimenzi jiným způsobem, tzn. že se každý učitel liší svými interakčním stylem (Gavora, 2005).

Obrázek 3 zobrazuje dimenze interakčního stylu) vymezuje osm os. Dané grafické znázornění vymezuje nejen hodnoty v každé dimenzi, ale pomáhá určit a pochopit vztah mezi nimi. Dimenze stojící v grafu naproti sobě ukazují protikladné vlastnosti, jejich korelace je tedy negativní. Jinými slovy pedagog, který je dobrým organizátorem, by neměl ve své činnosti oplývat nejistotou (Gavora, 2005).

Obrázek 3. Dimenze interakčního stylu (Gavora & Mareš, 2004)

Dytrtová a Krhutová (2009), Mareš a Gavora (2004) charakterizují jednotlivé dimenze interakčního stylu takto:

- **Organizátor** – Žákům vysvětluje, organizuje, vede, přikazuje a usměřuje pozornost. Nadále zadává úkoly, určuje, co se bude dít. Jinými slovy, žáky hodně naučí.
- **Pomáhající** – Chování je přátelské a ohleduplné. Projevuje zájem, pomáhá, je taktní a dokáže zavtipkovat. Jestliže něčemu žáci nerozumí, pomůže.
- **Chápaající** – Dominuje trpělivostí a otevřeností, naslouchá. Projevuje empatii, pochopení a přijímá omluvu. Dokáže pochopit nedostatky žáků, urovnat spory.

- **Vede k zodpovědnosti** – Dává volnost a prostor pro samostatnou práci, svobodu spolu s odpovědností. Respektuje názory žáků. Dává možnost rozhodovat o chodu třídy.
- **Nejistý** – Je často váhavý a neví si rady. Bývá zmatený a maskuje, když něco neví. Drží se stranou, omlouvá se, připouští, že chyba může být na jeho straně. Snadno se vyvede z míry.
- **Nespokojený** – Vyžaduje klid, dává najevo svoji nespokojenost; tváří se zamračeně a nevrle. Je podezřívavý, stále se vyptává a kritizuje. Cokoliv žáci udělají se mu většinou nelíbí.
- **Kárající** - Bývá podrážděný, vzteklý a snadno se rozčílí. Umí si žáky tzv. „podat“, rád přikazuje a zakazuje, upozorňuje na nedostatky, trestá. Mívá pichlavé poznámky.
- **Přísný** – Od žáků vyžaduje naprosté soustředění, poslušnost a má vysoké požadavky. Přísně trestá své svěřence za podvod a hodnotí. Striktně trvá na dodržování pravidel.

Metodu interakčního stylu učitele lze využít ve školním prostředí, kdy žáci, kolegové, ředitel či rodiče hodnotí činnost učitele na základě opakovaného pozorování (ve třídě). Samotný pedagog může také zhodnotit svůj interakční styl. Nadále srovnává svoje vlastní hodnocení společně se zpětnou vazbou od žáků. Pro pedagogické pracovníky tato metoda slouží jako sebereflexe jejich profesní činnosti a pomáhá jim poznat kolektiv. Svěřenci mohou vyjádřit svůj názor na konkrétního pedagoga včetně jejich ideální představy o dané profesi. Jak je vidět, použití této metody je více účelné a má mnoho podob (Gavora, 2005).

2.5 TRENÉR

Pojem trenér je převzatý z anglického slova „to train“ = vyučovat, připravovat, instruovat. Současné pojetí trenéra (z angl. trainer) označuje člověka, který plánuje a realizuje trénink sportovce (Svoboda, 2007).

Profesi trenéra můžeme definovat jako pedagogického pracovníka, který se specializuje na vedení sportovního kolektivu v daném sportu. Cílem každého trenéra by mělo být zvyšování jeho sportovních výkonů včetně dosažení těch nejlepších výsledků (Sekot, Leška, Oborný & Jůva, 2004).

Podle § 2 dle zákona č. 563/2004 Sb. je trenér:

Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012).

Trenérství nezahrnuje pouze rozdělování úkolů a dodržování kázně svých svěřenců, jedná se o pracovní činnost s jistými požadavky jako každá jiná, leč vykonávána někdy bez odměny a občasně. Trenérská činnost ve vztahu k svěřencům obsahuje dva hlavní úkoly zahrnující výchovné působení a rozvoj sportovní výkonnosti a osobnosti hráče (Svoboda, 2007). Jak uvádí Buzek (2007) důležitým předpokladem pro dosažení vysokého sportovního výkonu je cílevědomě promyšlený, organizovaný a řízený trénink vedený trenérem. Práce trenéra můžeme rozdělit na dvě základní oblasti, představující činnost teoretickou a praktickou neboli interakční (Svoboda, 2007).

Jádrem teoretické složky je především vzdělávání trenéra, zahrnující část odbornou, pedagogicko-psychologickou včetně získávání zkušeností v průběhu trenérské praxe. V teoretické přípravě se trenér nevyhne rozhodovacím procesům, nicméně má tu výhodu, že zde není pod takovým časovým presem jako v případě interakce. Ať už při dlouhodobé (plánování, studium) nebo spontánní přípravě (tréninková jednotka, utkání) si trenér vytváří modelový způsob (koncept), co může v interakci očekávat. Pokud trenér ví, že není schopen v každé situaci bezprostředně a rychle reagovat, jeho povinností by měla být maximální možná příprava (Svoboda, 2007).

Sportovní činnosti, díky své rozmanitosti, vytváří různé interakční situace (Slepička, 1988). Dle Svobody (2007) je druhou mnohem obtížnější činností trenéra právě interakce s hráči. Přičemž charakter a pravidla sportovní disciplíny vymezují užší či širší prostor pro vzájemné vnímání, ovlivňování a komunikaci (Slepička, 1988).

V rámci jednotlivých fází sportu (tj. příprava, trénink, soutěž a hodnocení) se interakční proces projevuje v tréninkovém procesu nejvíce v době před soutěží. Při realizaci činnosti se uplatňují interakční kapacity samotného trenéra zahrnující jeho zaměřenost, zkušenosti, vlastnosti a specifické schopnosti. V některých případech je možné, že trenér mající výborné interakční předpoklady a slabý teoretický základ, dosáhne úspěchu než trenér s opačnými predispozicemi. Analýzy interakce můžeme určit pomocí pozorování činností samotných trenérů. Na základě tohoto rozboru se zjišťuje, co trenér v systému sportovní přípravy dělá. (Svoboda, 2007).

2.5.1 Vývoj profese trenéra

S vývojem sportu je velmi úzce spojena profese trenéra (Peráček & Labudová, 2013). Původní příprava sportovců probíhala formu nápodoby zkušenějších sportovců (Jansa et al., 2012). Jak uvádí Svoboda (2007) zprvu nebyla profese trenéra v podstatě zapotřebí, jelikož pro sportovní disciplíny byla typická nezávaznost a sportovní příprava nebyla tak diferencována a intenzivní jako dnes. Nicméně průkopníci, kteří se toužili prosadit, vytvářeli inovativní způsoby tréninku, které napomáhaly k rychlejšímu zvládnutí nároků sportovní přípravy (Svoboda, 2007). Dané činnosti vedly k vyšším výkonům a postupem času se sportovní příprava začala racionalizovat (Jansa et al., 2012). Po ukončení sportovní kariéry mohl člen družstva v tomto sportovním prostředí setrvat a angažovat se. Tito zkušení sportovci pomáhali, radili a předávali zkušenosti mladším a méně zkušeným zájemcům. Z jedinců, kteří se tímto způsobem zapojovali do tréninkového procesu se postupně stávali trenéři (Peráček & Labudová, 2013). Jansa et al. (2012) v tomto případě hovoří o vytvoření specifické funkce rádce, ze které se zrodila profese trenérská.

Trenérství se jako profese utváří postupně. Kořeny v rámci pedagogicko-psychologického přístupu ke sportovním odvětvím můžeme najít zejména u Pierra de Coubertina. Tento francouzský pedagog svými studiemi podtrhl důležitost v nahlížení na sportovce z fyzického, tak zejména psychického hlediska. Obdobným způsobem podnítil nezbytnost se zabývat pedagogickými a psychologickými otázkami sportu včetně vývoje trenérství (Svoboda, 2007). S rozvojem sportu a s ním neustálé zvyšování požadavků, se vedle něj formovala i trenérská profese (Peráček & Labudová, 2013).

Po druhé světové válce se praktická sportovní činnost začala opírat i o vědecké poznatky. Současně v důsledku rozkvětu nových technologií vzrůstala i potřeba nezbytnosti ověřených poznatků ze spektra vědních disciplín, např. biomechanika, fyziologie, psychologie a sociologie. Nadále se rozšířily požadavky na objem a hloubku poznatků pro trenérskou profesi včetně možnosti získat vysokoškolské vzdělání (Svoboda, 2007). Jak uvádí Buzek (2007) v důsledku této tendence se prodlužuje doba přípravy trenéra vedoucí ke špičkovému výkonu.

2.5.2 Vzdělání basketbalového trenéra

Trenérská kvalifikace vyžaduje od trenéra zejména schopnost se učit, zdokonalovat techniku daného sportu, fyzicky a psychicky rozvíjet sportovce a poskytovat mu odborné vědomosti o daném sportu (Peráček & Labudová, 2013).

V České republice představuje basketbal jeden z nejatraktivnějších kolektivních sportů. Jakožto každá sportovní hra i basketbal vyžaduje své systematické řízení. Důležitou součástí celého systému řízení košíkové je tréninkový proces, přičemž trenér, představuje hlavní opěrný pilíř. Pakliže nechceme, aby v procesu výchovy hráčů docházelo k fatálním chybám a tréninkový proces splňoval potřebné nároky, je nutností adekvátní stupeň vzdělání trenérů (Janík & Pětivlas, 2005).

Česká basketbalová federace (ČBF) umožňuje vzdělávání trenérů a získání odborné kvalifikace k výkonu trenérské činnosti včetně dalšího působení u týmů basketbalu v jednotlivých klubech a orgánech ČBF. Systém vzdělávání je rozdělen do tří stupňů dle odbornosti. Jakmile trenér úspěšně složí zkoušku v daném stupni, získá certifikát o odborné způsobilosti, kterým je trenérská licence A, B, C (Janík & Pětivlas, 2005). Jednotlivé trenérské úrovně, jsou popsány od nejnižší po nejvyšší z důvodu své vzájemné podmíněnosti. Jinými slovy trenér, který chce získat licenci B, musí nejprve splnit trenérskou zkoušku skupiny C.

- licence C
- licence B
- licence A

Licence C se udělí:

Trenérům, absolvující trenérský kurz licence C. Nadále reprezentantům 1. ligy a hráčům, kteří v dané soutěži odehráli minimálně 3 sezóny a splnili zkoušku pro licenci C. Studentům tělovýchovných fakult v Olomouci, Brně a Praze, kteří 1. rok studia úspěšně absolvují specializaci v basketbalu a zažádají o získání licence C do tří let. V poslední řadě absolventům zmíněných fakult, kteří složí závěrečnou zkoušku nebo obhájí bakalářskou či diplomovou práci na téma z basketbalu. Licenci je možno vykonávat od 16 ti let, nicméně její udělení zájemce získá až završením 18. roku (Janík & Pětivlas, 2005).

Licence B se udělí:

Trenérům, absolvující trenérský kurz licence B. Podmínkou plnění kurzu je praxe s licenci skupiny C v minimální délce trvání 2 let. Nadále absolventům výše uvedených tělovýchovných fakult, kteří obhájí bakalářskou nebo diplomovou práci z basketbalu a podají žádost o vydání licence, a to nejpozději do 5 ti let po ukončení studia. Získání licence je podmíněno úspěšným složením zkoušky licence B (Janík & Pětivlas, 2005).

Licence A se udělí:

Absolventům trenérské školy v rámci tělovýchovných fakult (Olomouc, Brno, Praha), kteří musí zažádat o vydání licence nejpozději do 5 ti let po ukončení studia. Nezbytností pro získání licence A je nutné úspěšné absolvování přezkoušení zaštitující výbor SBT (Sdružení basketbalových trenérů). Pro přijetí do trenérské školy musí být minimální dosažené vzdělání zakončené maturitou a praxe s licenci B nejméně 2 roky. Další specifické podmínky pro přijetí vyhláší dané fakulty ve spolupráci s ČBF (Janík & Pětivlas, 2005).

2.5.3 Osobnost trenéra

Osobnost trenéra můžeme v nejširším smyslu slova vnímat jako umění ve spojení s vědou, neboť tyto dvě složky představují velmi syntetický charakter. Při trenérské činnosti jsou zejména uplatňovány jeho osobnostní dispozice. Mnoho dovedností a znalostí lze získat studiem a praxí, nicméně pro interakci trenéra s hráčem je nutný určitý soubor charakteristických rysů (Svoboda, 2007).

Dle Periče & Dovalila (2010) osobnost představuje soubor trvalých rysů, které jsou pro trenéra a jeho chování typické. Říkají nám, jaký trenér je a jaké chování můžeme od něj

v různých situacích (při tréninku, utkání apod.) očekávat. Jejich relativní stálost v čase je málo proměnlivá.

Trenér musí být především silnou osobností, která se odráží ve výzkumu Svobody (2007). Autor realizoval výzkum srovnávající profesi trenéra s běžnou populací. Výsledky ukázaly, že u testovaných trenérů se zřetelně projeví následující tendence. Vůdčovství jakožto předpoklad vést sociální skupinu, vlastnosti zahrnující sebekontrolu, sebedůvěru a dominantnost v kombinaci se schopnostmi jako je praktičnost, organizovanost a psychická odolnost (Svoboda, 2007). Bucci et al. (2012) doplňuje, že trenér jako vedoucí týmu má disponovat komunikační zdatností, emoční vyrovnaností a spolehlivostí.

Nadále by nezbytnou součástí integrity osobnosti měla být vůle a zodpovědnost. V rámci interpersonálních vztahů je vyžadována pozornost, přátelskost a sounáležitost. Dalšími vlastnostmi promítající se ve vztahu ke sportu je ctižádostivost, dobrodružnost a svědomitost (Slepička, 1988). Buzek (2007) uvádí za nezbytné dispozice trenéra optimismus, životní energii, vstřícnost a schopnost motivovat své svěřence. Důležitým předpokladem trenéra jsou i didaktické schopnosti, kdy dokáže své svěřence něčemu naučit a také volní charakterové vlastnosti (pracovitost, spolehlivost, zásadovost, obětavost, vytrvalost apod.). Nesmíme opomenout ani vlastnosti intelektu jako originalnost, tvořivost, předvídavost aj. Pro trenérskou práci jsou nežádoucí opačné tendence např. samolibost, ironizování, přezíravost nebo nepřipustnost vlastní kritiky (Buzek, 2007).

Na základě výzkumných šetření můžeme konstatovat, že osobnostní charakteristiky trenérů mají od běžné populace odlišné tendence (Slepička, 1988).

Pro výzkum osobnosti trenéra se obdobně jako v jiných oblastech začíná přístupem typologickým. Jedná se především o jeden z oblíbených postupů, zejména z důvodu své lapidárnosti a srozumitelnosti (Svoboda, 2007). Dle Buzka (2007) se jednotlivé typologické přístupy snaží třídit osobnost trenéra na základě podobných projevů jeho chování do skupin dle určitých kritérií.

Cílem typologických studií není klasifikace trenérů, ale rozlišení hlavních tendencí, o které by se zejména začínající trenéři opírali a identifikovali sebe samé. Tento přístup je pouze orientačním a primárním zdrojem sebepoznání (Buzek, 2007). Pro náročnější zájemce, kteří se nespokojí pouze se základními fakty, se naskýtá potřeba větší analýzy svých osobních dispozic (Svoboda, 2007).

Mezi hlavní nedostatky typologie řadíme nízkou komplexnost jednotlivých typů, dotýkající se pouze určité oblasti osobnosti trenéra (např. vztah ke svěřenci či k činnosti samotné apod.) (Svoboda, 2007).

Typologii trenérů můžeme klasifikovat dle následujících kritérií:

Dovalil et al., (2012) dělí typologii v závislosti se stoupajícími požadavky na řídicí schopnosti trenéra podle výkonnostní úrovně hráčů:

- **Trenér-pedagog** – představuje optimální typ pro trénink dětí a mládeže v etapě základního tréninku. Jeho úkolem je respektovat individuální věkové zvláštnosti a dbát na všestranný rozvoj jedinců. Jednoznačně by měl navozovat vzájemnou důvěru a radost ze hry spojenou s motivační stránkou sportovní přípravy. Trenér má jít dětem příkladem a disponovat trpělivostí. Důležitou oblastí je také schopnost poznat sportovní talent dítěte.
- **Trenér-organizátor** – je vhodný pro výkonnostní úroveň sportu. Trenér musí zvládnout zorganizovat jak vlastní tréninkový proces (jeho obsah, zatěžování sportovců, aj.), tak zajištění podmínek pro samotnou účast na soutěžích. Pro činnost trenéra jsou důležité teoretické znalosti a praktické zkušenosti.
- **Trenér-specialista** – představuje nejvhodnější typ pro nejvyšší výkonnostní úroveň v rámci vrcholové etapy sportovního tréninku. Na trenéra jsou kladeny vysoké požadavky v oblasti odborné kvalifikace, a to ve všech směrech; zejména pak na stránku psychologickou, přístup a řízení svěřenců.

Martens (2006) zavádí tři typy trenérů dle způsobu vedení skupiny. Jednotlivé typy jsou určujícím prvkem při organizování tréninkové jednotky, řízení zápasu, při volbě metod pro zachování kázně svěřenců a zejména pro přidělení rolí jednotlivým hráčům. U převážné části trenérů převažuje jeden ze tří trenérských typů:

- **Autoritativní vedení** (trenér jako diktátor) se vyznačuje především tím, že drtivou většinu rozhodnutí dělá sám. Svěřenci mají pouze za úkol přesně plnit jeho příkazy, dodržovat pravidla a pokud tak neučiní, bývá velmi nekompromisní. Autoritativní trenér se vyznačuje vůdčími dispozicemi, výrazně uplatňuje dominanci se sníženou přípustností vlastní kritiky. Bývá dobrý učitel a sportovní taktik s tendencemi k výbušné povaze při nedodržování kázně. Při tomto stylu vedení se svěřenci snaží trenérovi vyjít

vstříc nebo naopak jsou unaveni z jeho neustálých nároků či ponižování a raději opouštějí tým. Predispozicemi pro daný přístup k hráčům jsou trenérovy znalosti a dlouholetá praxe plná zkušeností (Martens, 2006).

- **Submisivní vedení** (trenér jako opatrovatel) je opakem vedení autoritativního, pro které je charakteristické, že trenér dělá co nejméně rozhodnutí, tedy pouze ta nezbytná. Minimálně zasahuje do organizování tréninku a vydává minimum pokynů. Jeho přístup je laxní s nedostatkem schopností vést a řídit svěřence. Nadále není schopen se vypořádat s trenérskou odpovědností a netuší, jakým způsobem trénovat, jeho organizace selhává. Liberální trenér zastává roli spíše opatrovatele a jeho celková vůdčí role je velmi slabá (Martens, 2006).
- **Kooperativní vedení** (trenér jako učitel) ve kterém je přístup ke svěřencům založen na vzájemném respektu a spolupráci. Trenér při komunikaci naslouchá, vychází z demokratické diskuze, hráčům je dán prostor pro své vlastní uplatnění (Buzek, 2007). Nadále vyžaduje možnost rychle a správně se rozhodovat, spolehnout se jeden na druhého a rozvíjet u hráčů vlastní zodpovědnost. Při hře nemusí svěřenci přesně dodržovat nacvičená schémata, ale flexibilně rozvíjet hru na základě aktuální situace (Martens, 2006).

Při hodnocení trenérských stylů dojdeme k závěru, že „trenér jako opatrovatel“ nepředstavuje ve své podstatě skutečné trénování, nýbrž rezignaci svých profesních povinností. Autoritativní styl vedení ještě donedávna převládal a někteří profesionální trenéři se jím stále řídí. Některým trenérům tento způsob pomáhá zakrýt nedostatky a pochybnosti svých schopností. V praxi se ukazuje, že tento typ je pro současné hráče méně efektivním (Martens, 2006). Vincer & Louhghed (2010) na základě studie, zkoumající vliv chování trenéra na sportovce potvrzují, že autokratický typ působí negativně na kompaktnost týmů a celkovou atmosféru v něm. Magnusen (2010) dodává, že přílišná autorita ničí vnitřní motivaci hráčů spojenou se ztrátou radosti ze hry.

Martens (2006) při vedení týmu preferuje přístup kooperativní neboli demokratický, jehož hlavní filosofie zahrnuje společné rozhodování trenéra a svěřenců včetně stanovení si vlastních cílů. Na rozdíl od předchozího trenérského stylu razí Martens (2006) heslo „sportovci na prvním místě, vítězství na druhém“ (p. 41).

Buzek (2007) uvádí další typologii osobnosti trenéra na základě řízení sportovců v soutěži:

- **Taktický typ** – trenér se velmi dobře informuje o soupeři a svěřence neustále řídí.
- **Emocionální typ** – udržuje dobrou atmosféru a náladu v týmu. Umí úspěšně regulovat emoce hráčů, ale opomíjí stránku rozumovou.
- **Psychologický typ** – dokáže sugestivně motivovat a stimulovat hráče. Zvládá náročné a vypjaté situace.

Další kritériem je dle zaměření v pedagogických postupech:

- **Vědecko-systematický typ** – v oblasti teoretické, je vždy trenér napřed, je otevřený novým poznatkům. Jeho postupy jsou vždy promyšlené a systematické.
- **Empirický typ** – trenér se orientuje především na praktickou stránku věci a tím podceňuje stránku teoretickou (Buzek, 2007).

Existuje mnoho dalších typologií, ve kterých můžeme třídit osobnost trenéra na základě různých kritérií, např. typologie dle temperamentu apod. Naše práce se zabývá typologií, vycházející z interakčního stylu trenéra. Toto téma dále rozpracovává i diplomová práce „Interakční trenérský styl trenérů taneční skupiny 23“ (Vindiš, 2017), dále „Interakční trenérské styly trenérů atletiky“ (Pěnička, 2017), včetně Kubíčkové (2017) a Pojerové (2017) jejichž předmětem diplomové práce je „Interakční styl trenéra volejbalu“. Výsledkům těchto studií se věnujeme v kapitole 6 diskuze.

Lze konstatovat, že všechny trenérské typy jsou více či méně úspěšné v závislosti na vztahu s různými typy sportovců a v určitých podmínkách. Jestliže neexistuje osobnost ideálního trenéra, tak ani samotný trenér nemůže být ryze vyhraněným typem – pouze se může k některému typu více přibližovat (Svoboda, 2007). To potvrzuje i Buzek (2007), který uvádí, že předpokladem pro dosažení úspěchu v trenérské práci je užití rozdílných typologických přístupů.

Trenéři poskytují svým svěřencům kvalitní výcvik, který rozvíjí jejich fyzické, technické a taktické dovednosti, schopnosti, a povzbuzují je k dosažení stále většího sportovního výkonu. Během tohoto procesu přípravy a soutěží, přidělují trenéři role a odpovědnost svým svěřencům a tím ovlivňují celkovou kulturu sportovního prostředí. Trenéři by tak měli praktikovat vhodný

styl vedení, protože může mít významný vliv na výkon a psychickou pohodu hráčů (Horn, 1992).

2.5.4 Role trenéra

Ve společenských vztazích či skupině přejímá vždy člověk určité sociální role (Kohoutek, 2002). Pojem role můžeme chápat jako určitý způsob chování jedince, zahrnující jeho práva a povinnosti, které se od něj v jeho prostředí očekávají (Čáp & Mareš, 2007).

Role trenéra je spojená s vedením svěřenců v tréninkovém procesu a soutěži, jež na něj klade stále nové a náročnější požadavky (Slepička, 1988). Haslam et al. (2011) označuje vůdcovství za dynamický proces, probíhající ve skupině lidí směřující ke společnému cíli. Trenér má své nezastupitelné místo v systému sportovní přípravy a je významným činitelem fyzického rozvoje sportovce (Rosado, Palma, Mesquita, & Moreno, 2007). Nadále má vliv na celkový osobní rozvoj hráčů (Poczwardowski, Barott, & Peregoy, 2002).

S jeho postavením je spojeno hodně očekávání, jelikož se nachází v ohnisku pozornosti svých svěřenců, rodičů a diváckého zájmu. Trenér nemůže všechna tato očekávání ignorovat, jelikož jeho úspěch záleží na tom, jak plní svoji roli. Požadavky na trenéra přímo souvisí s jeho pozicí, nicméně komplexnost plnění jeho role je dotvořena do jisté míry jeho osobností (Svoboda, 2007).

Svoboda (2007) charakterizuje 6 dimenzí sociální role trenéra:

- Motivátor – odměňuje a motivuje k aktivitě.
- Informátor – vysvětluje, instruuje, informuje.
- Ukazňovatel – požaduje poslušnost a trestá.
- Důvěrník – trenér se zaměřuje na hledání důvodů jednání svých sportovců, mající starosti.
- Referent – řešení problémů předává na oddíl.
- Vychovatel – působení na osobnost svěřence.

Základem celkové spolupráce a dobré přípravy sportovce na soutěž je vytváření prostředí důvěry a dobrého vztahu mezi trenérem a hráčem. Tento vztah se vytváří dlouhodobě, a současně pomáhá trenérovi poznat osobnost svěřence (jeho specifickou mentalitu, charakter, postoje, zájmy apod.) (Bražina, 2002).

V průběhu praxe trenér získává jistý objem zkušeností, který determinuje, celkový ráz jeho subjektivního pojetí strategie přístupu ke svěřencům. V neposlední řadě by úkolem trenéra mělo být postupné doplňování odborných vědomostí z dostupné literatury, seminářů či konferencí. Tímto způsobem se vytváří specifický styl trénování, představující soubor znalostí, zkušeností a jeho know-how, které se formuje v průběhu trenérské praxe (Peráček & Labudová, 2013).

2.6 BASKETBAL

Basketbal patří mezi nejpoblárnější a nejsledovanější sporty na světě (Velenský, 1998). Tento přitažlivý sport, spadá do kategorie kolektivních her brankového charakteru s intermitentním zatížením. Již zmíněná atraktivita spočívá zejména v emocionalitě, týmové spolupráci a také v důsledku změn, které se postupně od jeho zrodu odehrály. Díky masivnímu rozvoji basketbalu narůstala i jeho popularita, která vedla k zařazení hry do programu olympijských her (Dobry & Velenský, 1987).

Principem hry je, aby pětičlenné družstvo dosáhlo vyššího počtu bodů, než soupeř, přičemž hráči mají za úkol vhodit míč do basketbalového koše ve stanoveném čase (Velenský, 1998). Basketbal se vyznačuje vysokými požadavky na sportovce zahrnující složku kondiční, taktickou a technickou, jejichž realizace probíhá ve velmi krátkých časových úsecích. Dominantním prvkem je rychlá a vysoká proměnlivost herního děje. V průběhu hry můžeme v hracím poli pozorovat individuální a skupinové akce. Dané herní situace vyplývají zejména z herní inteligence a odvahy hráčů, včetně herních kombinací a systémů týmu, vznikajících v důsledku sebranosti a kooperace jednotlivců (Hůlka & Válek 2013).

2.6.1 Stručný vývoj basketbalu

Zakladatelem první ucelené moderní formy košíkové byl vysokoškolský kanadský profesor James Naismith. Basketbal vznikl v roce 1891 na půdě springfieldské univerzity ve státě Massachusetts (YMCA International Training school) (Hůlka & Válek 2013). Právě zde proběhlo historicky první utkání, na jehož konci byl výsledek 1:0. Není divu, hráči házeli míč do zavěšené bedýnky od broskví na zábradlí balkonu tělocvičny. Podstatné ovšem bylo, že tato pohybová aktivita se zalíbila a stala se oblíbenou. Poté nezbývalo nic jiného, než dát této sportovní hře název a tak:

„We have a basket and ball. Why not call it Basket-ball?!“ (Velenský & Kaprálek, 2011, p. 12). V překladu znamená „Máme koš a míč. Proč tomu neříkat basketbal!?“

Původně měla hra spíše statický a pomalý charakter. Košíková se postupně začala šířit do škol a v průběhu 20. století se vyvíjela v rychlou a technickou sportovní hru (Petera, Kolář & Bernstein, 1998). V roce 1903 byla založena Národní basketbalová liga (NBA), jakožto první profesionální liga vůbec. Zprvu měly zápasy agresivní podobu, než k došlo k významným modifikacím pravidel v trestných hodech a faulech. Také velikosti hřiště, míče či výška košů se postupně upravovala (Smith, 1998).

Aktuální vymezení pravidel basketbalu spadá pod kompetenci mezinárodní basketbalové federace FIBA (Fédération Internationale de Basketball Amateur), jakožto nejvyšším institucionálním orgánem (Hůlka & Válek 2013). FIBA byla založena v roce 1932 ve švýcarské Ženevě (Velenský, 1987). Jejím cílem je organizace a řízení basketbalu v celosvětovém měřítku, nadále podpora v oblasti vzdělávání trenérů. V každé „basketbalové“ zemi hraje důležitou roli národní basketbalová federace, jejímž úkolem je zajistit vzdělávací systém trenérů, poskytování finančních prostředků, organizační podporu nebo a jiné podpůrné materiály pro současné a budoucí trenéry (Ivkovic, 2003).

V současnosti se celkový charakter basketbalu stává dynamičtější, techničtější, a tak udává moderní podobu, jak ji známe dnes (Hůlka & Válek 2013). K danému vývoji basketbalu přispěla v posledních dvou dekadách zejména úprava pravidel, jež byla ovlivněna komerčními a marketingovými účely, které mají zajistit větší mediální a diváckou přitažlivost (Velenský & Kaprálek, 2011).

2.6.2 Systém soutěží basketbalu

Česká basketbalová federace (ČBF) představuje nejvyšší institucionální orgán zaštiťující organizaci, řízení basketbalu a jeho soutěží v České republice. Systém soutěží můžeme kategorizovat dle pohlaví na mužskou a ženskou složku nebo dle věkové a výkonnostní úrovně (Česká basketbalová federace [ČBF], 2018).

Tabulka 1 znázorňuje hierarchické uspořádání soutěží mužů, a to shora od nejstarší věkové kategorie „Muži“ po kategorii „Starší minižáci U13“. Dále zobrazuje jednotlivé výkonnostní úrovně v daných věkových kategoriích. Nejvyšší soutěží v České republice

je Národní basketbalová liga mužů – Kooperativa NBL, naopak nejnižší strukturální „jednotku“ zaujímá oblastní přebor.

Dle Tabulky 1 můžeme vidět, že v jednotlivých věkových úrovních je různý počet a typ soutěží.

Tabulka 1

System soutěží basketbalu (ČBF, 2017)

MUŽSKÁ SLOŽKA			
Věková kategorie	Výkonnostní úroveň	Basketbalový klub Olomouc a Kroměříž	
Muži	Kooperativa NBL		
	Český pohár		
	1. liga		
	1. liga Baráž o 1. ligu		
	2. liga		Muži A
	2. liga kvalifikace o II. Ligu		
Junioři U19	extraliga		
	liga		
	kvalifikace o ligu		
	nadregionální soutěž		
Kadeti U17	extraliga		
	liga		Dorosti U17
	kvalifikace o extraligu		
	kvalifikace o ligu		
Žáci U15	nadregionální soutěž	Kaděti U17	
	žakovská liga		
	kvalifikace o ligu		
Mladší žáci U14	žakovská liga		Mladší žáci U14
Starší minižáci U13	oblastní přebor	Minižáci U13	

Poznámka. ■ Družstvo basketbalového klubu Olomouc

■ Družstvo basketbalového klubu Kroměříž

M. Jakeš uvedl, že základním principem postupu týmu mezi dílčími výkonnostními stupni, je z místa nižší soutěže na pozici vyšší soutěže. Pro zjednodušení můžeme říci, že každé basketbalové družstvo hraje v kategorii oblastního přeboru pro daný územní celek. Není tedy možné, aby se na této úrovni utkal např. tým z Kroměříže s Nymburkem. Poté ty nejlepší týmy postupují z oblastního přeboru do systému vyšší soutěže, jež se mohou při dalších vítězstvích dostat až na celorepublikové finále (osobní sdělení, 22.6.2018).

Pro ukázkou a snadnější prezentaci můžeme použít věkovou kategorii „Kadeti U17“, která obsahuje pět výkonnostních úrovní a srovnat basketbalové družstvo z Kroměříže s Olomoucí. Z Tabulka 1 lze vyčíst, že tým Kroměříže „Kadeti U17“ hraje v této skupině první tedy nejnižší stupeň v podobě „nadregionální soutěže“, kdežto olomoucký tým „Dorosti U17“ hraje druhou nejvyšší soutěž, tedy „ligu“ v dané věkové kategorii.

Basketbalový klub Olomouc

M. Strniště uvedl, že sportovní klub vznikl na začátku 90. let, kdy ve své sportovní výchově mládeže navázal na bývalou Duklu Olomouc. Volnočasové aktivity jsou dostupné pro chlapce od první třídy ZŠ až po dospělé. Basketbalový oddíl trénuje 10 týmů včetně přípravek, probíhající na šesti základních školách. Smyslem činnosti a filosofie klubu je poskytovat kvalitní sportovní vyžití volného času, všestranný pohybový rozvoj a účast v organizovaných soutěžích různých úrovní pod vedením kvalifikovaných trenérů. Basketbalový klub spolupracuje se Sportovním klubem univerzity Palackého a v letech 1994-2006 zažíval své vrcholné období basketbalu v ČR (osobní sdělení 26.6.2018).

Basketbalový klub Kroměříž

P. Stoklas uvedl, že basketbalový oddíl spadá pod tělovýchovnou jednotu Kroměříž, která poskytuje možnosti bohaté náplně volného času dostupné široké veřejnosti. V celkovém součtu provozuje osm sportů. Oddíl basketbalu má dlouholetou tradici, kdy v letech 1999 – 2002 dosáhl svých nejvyšších úspěchů. Konkrétněji se jednalo o účast týmu mužů v národní basketbalové lize ČR (Matonni NBL) (TJ Slavia Kroměříž). V současnosti se klub zaměřuje na organizovanou přípravu mladých sportovců od přípravek minižáků po trénování dospělých, zahrnující 10 družstev. Cílem basketbalového oddílu je tělovýchovné vzdělávání, zlepšování a dosahování stále vyšších úspěchů (Slavia Kroměříž).

3 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je identifikovat interakční styl trenéra basketbalu ve sportovních klubech v Olomouci a v Kroměříži.

3.1 DÍLČÍ CÍLE

1. Identifikovat interakční styl trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži z jejich vlastního pohledu (sebereflexe).
2. Identifikovat interakční styl trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži z pohledu jejich svěřenců.
3. Identifikovat „ideální“ interakční styl trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži z pohledů trenérů a svěřenců.

3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Jaký je interakční styl trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)?
2. Jaký je interakční styl jednotlivých trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnocený z pohledu jejich svěřenců?
3. Jaké jsou rozdíly interakčního stylu jednotlivých trenérů basketbalu hodnoceny na základě vlastního pohledu a pohledu svých svěřenců?
4. Jaký je „ideální“ interakční trenérský styl z pohledu trenérů basketbalu a svěřenců?

4 METODIKA

4.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR

V rámci zkoumaného souboru jsme provedli záměrný výběr respondentů. V říjnu 2017 byli pomocí sociálních sítí, emailově či telefonicky osloveni trenéři basketbalových klubů. Poté proběhla následná domluva osobního setkání v době tréninkové jednotky jednotlivých týmů. Samotná realizace výzkumu probíhala v měsíci prosinci roku 2017. V rámci diplomové práce byl do výzkumu zařazen basketbalový klub z Kroměříže a Olomouce. Vzhledem k zachování anonymity respondentů neuvádíme přesný název.

Výzkumného souboru se zúčastnilo 5 týmů, tj. 57 hráčů ve věku od 12 ti do 26 ti let. Výzkum byl realizován se souhlasem zákonných zástupců a souhlasu samotných testovaných objektů starší 18 ti let.

Po představení mé osoby, vysvětlení cíle a tématu výzkumu byli dotazovaní informováni o postupu, jak pracovat s dotazníky. Důraz byl kladen zejména na anonymitu a ochranu důvěryhodnosti při zpracování dat a prezentaci výsledků. Následně došlo k předání informovaných souhlasů pro zákonné zástupce a rozdáni dotazníků pro svěřence a trenéry. Účast probandů na výzkumné činnosti byla dobrovolná. Vzhledem k obsažnosti dotazníků a časových možnostech tréninkové jednotky, nebyl prostor pro vypsání dotazníků ihned před nebo skončení tréninku. Hráči a trenéři si samostatně vyplnili dotazníky doma. V průběhu měsíce ledna a února došlo k jejich zpětnému vybrání v době tréninku. V rámci absence dětí z důvodu nemoci, zapomnětlivosti či ztráty dotazníků došlo k jejich nižší návratnosti. Naopak 100% návratnost dotazníků byla u týmu Muži „A“, který má ze všech zúčastněných věkově nejstarší hráče. Všichni hráči byli starší 18 ti let, a tudíž nebylo potřeba souhlasu zákonných zástupců. Celková návratnost dotazníků činila 77 %, tj. 57 ze 74 dotazovaných, kteří se do výzkumu zapojili. Získané výsledky studie budou trenérům sloužit jako zpětná vazba.

Dotazník interakčního stylu trenéra mohou svěřenci hodnotit od 2. stupně základní školy včetně studentů střední škol či dospělí. Proto byli do výzkumu zařazeni hráči od 12 ti let a výše.

Dne 24.11.2015 Etická komise FTK UP Olomouc schválila projekt výzkumné práce pod číslem 33/2015.

Tabulka 2

Charakteristika trenérů a svěřenců

	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Trenérská kvalifikace	Délka praxe	Svěřenci	Věk	Vzdělání	Počet svěřenců	Výkonnostní úroveň
Trenér 1	Muž	37	SŠ	B	16	Dorostí U17	15-17	ZŠ	15	Liga U17
Trenér 2	Muž	27	VŠ	A	7	Minižáci U13	12-15	ZŠ	15	Oblastní přebor Střední Moravy
Trenér 3	Muž	61	VŠ	B	33	Mladší žáci U14	12-14	ZŠ	13	Žakovská liga
Trenér 4	Muž	22	SŠ	C	4	Muži A	18-26	SŠ-VŠ	16	2. Liga
Trenér 5	Muž	48	SŠ	C	7	Kadeti U17	15-17	ZŠ	15	Nadregionální soutěž

Tabulka 3

Souhrnná charakteristika trenérů

	M	SD
Věk trenérů	39	14
Délka trenérské praxe	13	11

Poznámka. M = průměr, SD = směrodatná odchylka

Výzkumný soubor tvořili:

1. Trenéři
2. Hráči:
  - Basketbalový klub Olomouc:
    - Minižáci U13 (Oblastní přebor Střední Moravy)
    - Dorosti U17 (Dorostenecká liga U17)
  - Basketbalový klub Kroměříž:
    - Muži „A“ (2. liga)
    - Kadeti U17 (Nadregionální soutěž U17 – Skupina D)
    - Mladší žáci U14 (Žákovská liga)

Z tabulky 2 lze vyčíst charakteristiku trenérů, kteří se účastnili výzkumu – pohlaví, věk, nejvyšší dosažený stupeň vzdělání, jejich trenérskou kvalifikaci a délku trenérské praxe v letech. V rámci věku a doby praxe trenérů jsme vypočítali průměr a směrodatnou odchylku viz tabulka 3. Výzkumu se zúčastnili pouze muži, jelikož kluby nemají zástupkyni ženského pohlaví. Dosažený stupeň vzdělání oslovených trenérů je především středoškolské s maturitou a poté vysokoškolské. V rámci trenérské kvalifikace se nám zde objevují všechny tři kategorie A, B, C. Nejvyšší možná trenérská licence skupiny A, koresponduje u trenéra č. 2 s vysokoškolským vzděláním. Tabulka 2 je dále doplněna o základní přehled jednotlivých týmů, kteří dotyční trenéři trénují. Zaměřuje se na věkové rozmezí hráčů, úroveň dosaženého vzdělání, celkový počet hráčů, kteří trenéři trénují a výkonnostní úroveň.

4.2 VÝZKUMNÉ METODY

Pro získání dat jsem využila dotazník interakčního stylu trenéra, která obsahuje více variant podle toho, komu je určen, tj. trenérovi nebo svěřenci.

Autorkami upravených variant dotazníků jsou paní Harvanová a Štěrbová (2015) vycházející z Dotazníku interakčního stylu učitele (QTI – Questionnaire on Teacher Interaction) s jeho různými adaptacemi pro žáky, učitele, ředitele apod. Autory originální podoby jsou Theem Wubbels a J. Levy z roku 1993 (Gavora, 2005), v českém překladu Mareš, Gavora a Brok (2003).

Dotazník obsahoval dvě verze pro každou skupinu respondentů. Přičemž trenéři hodnotili sami sebe (sebereflexe) a hráči hodnotili svého trenéra. Poté jak trenéři, tak svěřenci určovali představu ideálního trenéra.

Respondenti vyplňovali tyto dotazníky:

- Dotazník interakčního stylu trenéra/trenérky (A) – trenéři hodnotí sami sebe,
- dotazník interakčního stylu trenéra/trenérky (B) – trenéři hodnotí „ideálního“ trenéra,
- dotazník interakčního stylu trenéra – sportovci hodnotí svého trenéra,
- dotazník interakčního stylu trenéra (B) – hráči hodnotí „ideálního“ trenéra.

Dotazník interakčního stylu trenéra zahrnuje 64 otázek, kdy pomocí bodové škály hodnot 0 – 4, (0 = nikdy, hodnota 4 = vždy), dotazovaní určují svůj souhlas či nesouhlas s daným výrokem. Jestliže respondent s daným výrokem souhlasí, zakroužkuje hodnotu 4, pakliže udává nepravdivost (neplatnost) výroku, kroužkuje hodnotu 0.

Tabulka 4 zobrazuje interakční styl, který je vymezen dimenzemi – *organizátor, pomáhající, chápající, vede k zodpovědnosti, nejistý, nespokojený kárající, přísný.*

Tabulka 4

Dimenze a rozmístění jednotlivých položek interakčního stylu trenéra

Dimenze interakčního stylu	Položky v dotazníku
<i>Organizátor</i>	1, 7, 16, 34, 42, 48, 58, 64
<i>Pomáhající</i>	6, 24, 29, 31, 33, 36, 57, 61
<i>Chápající</i>	2, 4, 8, 12, 14, 17, 43, 46
<i>Vede k zodpovědnosti</i>	9, 21, 25, 35, 40, 49, 53, 59
<i>Nejistý</i>	5, 11, 18, 20, 39, 45, 47
<i>Nespokojený</i>	22, 26, 27, 37, 50, 54, 55, 62
<i>Kárající</i>	10, 13, 15, 19, 28, 41, 44, 51, 52
<i>Přísný</i>	3, 23, 30, 32, 38, 56, 60, 63

Pro zpracování dat byla vzhledem k počtu respondentů použita popisná statistika. Pomocí programu Microsoft Excel byly zapisovány údaje (absolutní hodnoty) z dotazníků interakčního stylu. Dle Gavory (2005) se vypočítá aritmetický průměr v rámci každé dimenze za všechny hráče a trenéry. Průměr naměřených hodnot se musí nacházet v rozmezí 0 – 4. Pro snadnější interpretaci jsou zjištěná data přenesena do osmiúhelníku.

5 VÝSLEDKY

V následující části je charakterizována struktura výsledků výzkumného šetření, která odpovídá jednotlivým výzkumným otázkám v kapitole 3. Pro přehlednější vizualizaci jsou výsledků prezentovány prostřednictvím tabulek a grafů.

5.1 VÝSLEDKY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝZKUMNÉ OTÁZCE Č. 1

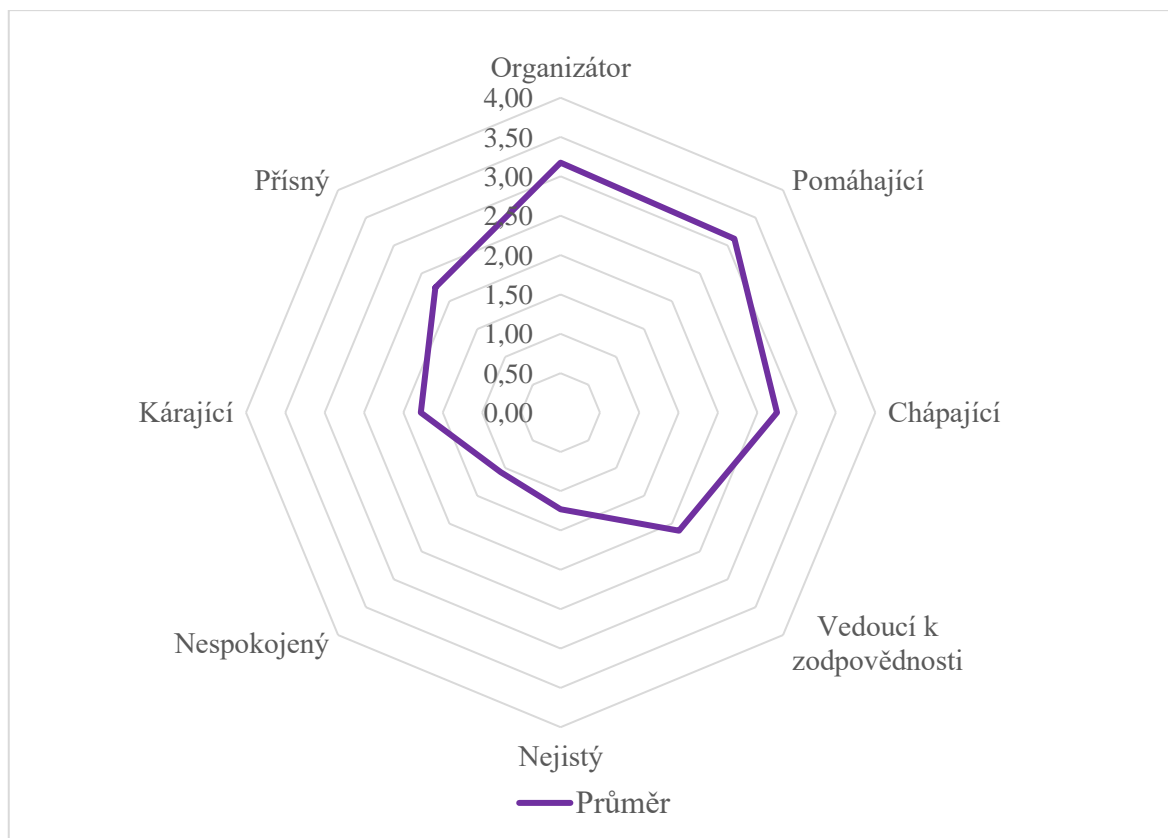
Tabulka 5 prezentuje výsledky jednotlivých dimenzí interakčního stylu trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnoceny z vlastního pohledu (sebereflexe).

Tabulka 5

Výsledky interakčních trenérských stylů trenérů basketbalu z vlastního pohledu (sebereflexe)

Dimenze	Trenér 1	Trenér 2	Trenér 3	Trenér 4	Trenér 5	M	SD
<i>Organizátor</i>	3,25	3,75	2,87	2,37	3,62	3,18	0,50
<i>Pomáhající</i>	3,37	3,37	2,50	3,00	3,37	3,12	0,34
<i>Chápající</i>	3,50	2,75	2,25	2,50	2,75	2,75	0,41
<i>Vede k zodpovědnosti</i>	1,87	2,25	2,62	2,37	1,50	2,12	0,39
<i>Nejistý</i>	1,42	0,85	1,00	1,85	1,00	1,22	0,36
<i>Nespokojený</i>	1,37	0,87	1,25	0,62	1,25	1,07	0,28
<i>Kárající</i>	1,33	0,88	2,11	3,22	1,33	1,77	0,82
<i>Přísný</i>	2,75	2,25	2,37	2,00	1,87	2,25	0,30

Poznámka. M = průměr; SD = směrodatná odchylka

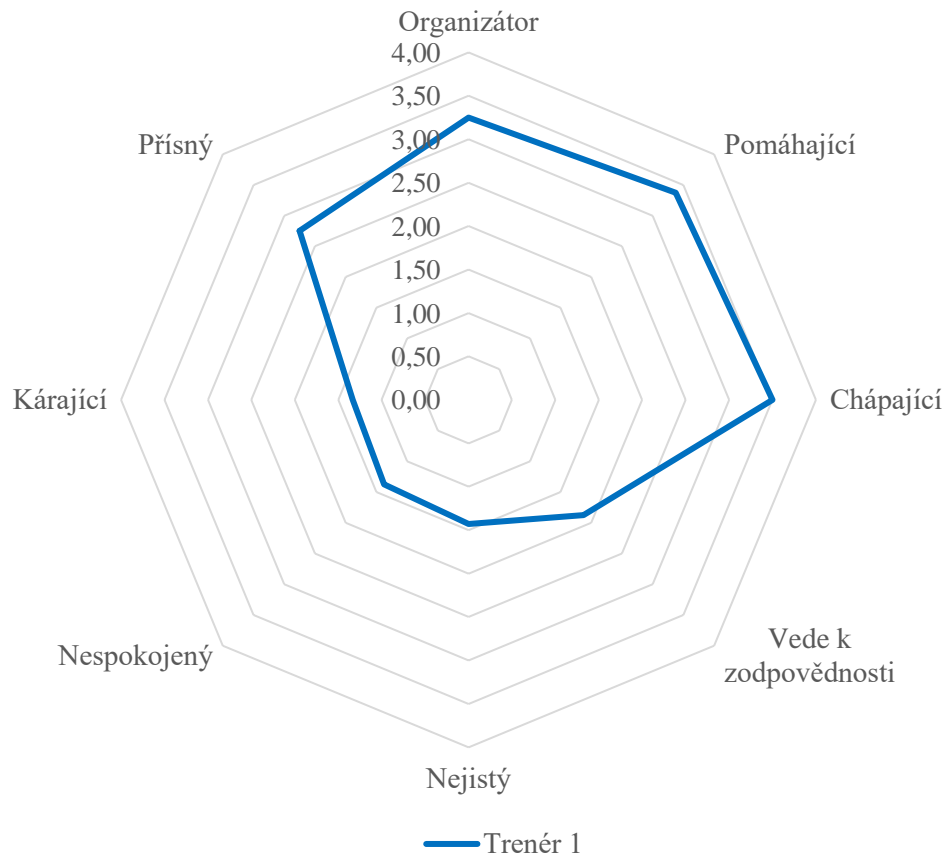

Obrázek 4. Interakční trenérský styl trenérů basketbalu z vlastního pohledu (sebereflexe)

Dominantním zastoupením v interakčním stylu je dle trenérů dimenze *Organizátor*, *Pomáhající* a poté *Chápající*. Na druhé straně trenéři hodnotí svůj vlastní interakční styl nejméně v dimenzi *Nejistý* a *Nespokojený*.

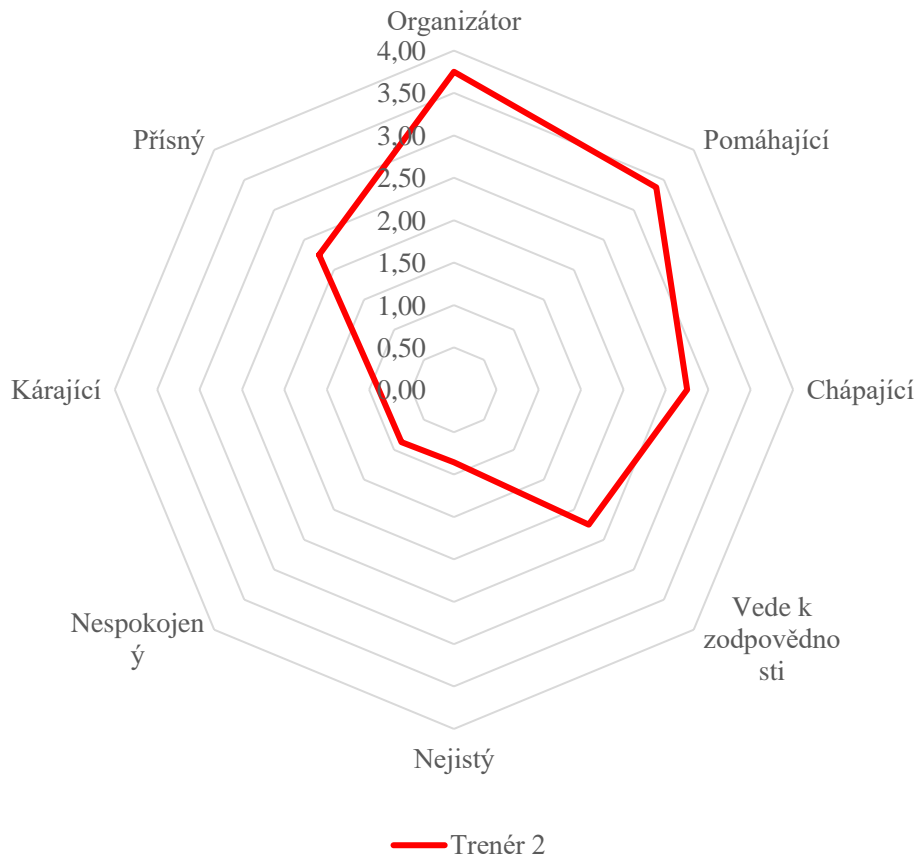
Trenér 1

Obrázek 5. Interakční trenérský styl trenéra 1 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)

Na obrázku 5 se trenér 1 sám sebe charakterizuje zejména v rovině dominance a afiliace, tedy v dimenzích *Organizátor*, *Chápající* a *Pomáhající*, přičemž dimenze *Chápající* získala nejvyšší skóre ve srovnání s ostatními testovanými. V projevu trenéra se nadále méně častěji objevuje dimenze *Nespokojený* a *Nejistý*, která je zároveň nejvyšší dosaženou hodnotou v rámci interakčního stylu trenérů. Trenér 1 se ohodnotil jako nejpřísnější ze všech respondentů.

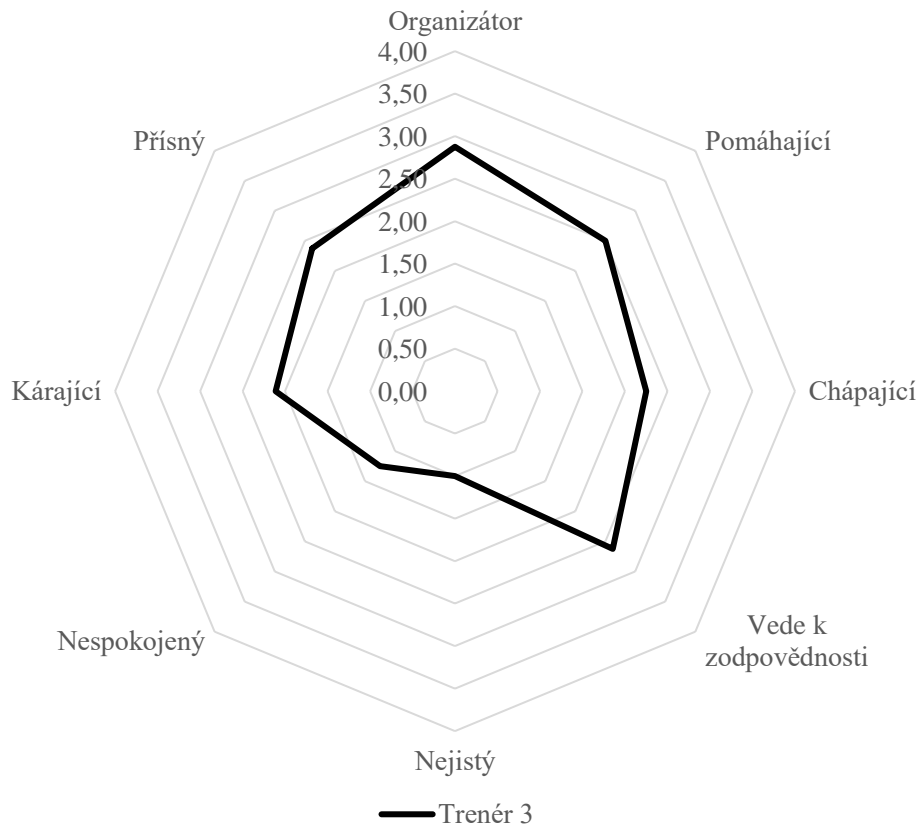
Trenér 2

Obrázek 6. Interakční trenérský styl trenéra 2 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)

Výsledky na obrázku 6 ukazují, že trenér 2 sebe vnímá nejvíce jako organizátora. Současně tato dimenze sklídila nejvyšší dosaženou hodnotou ve srovnání s trenéry. V rámci sebereflexe trenéra 2 jsou dalšími výraznými složkami osobnosti dimenze *Pomáhající*, *Chápající* a *Vedoucí k odpovědnosti*. Trenér 2 sám sebe vidí jako nejméně *Kárajícího*, *Nespokojeného* a *Nejistého*, představující nejnižší získané skóre v komparaci s respondenty.

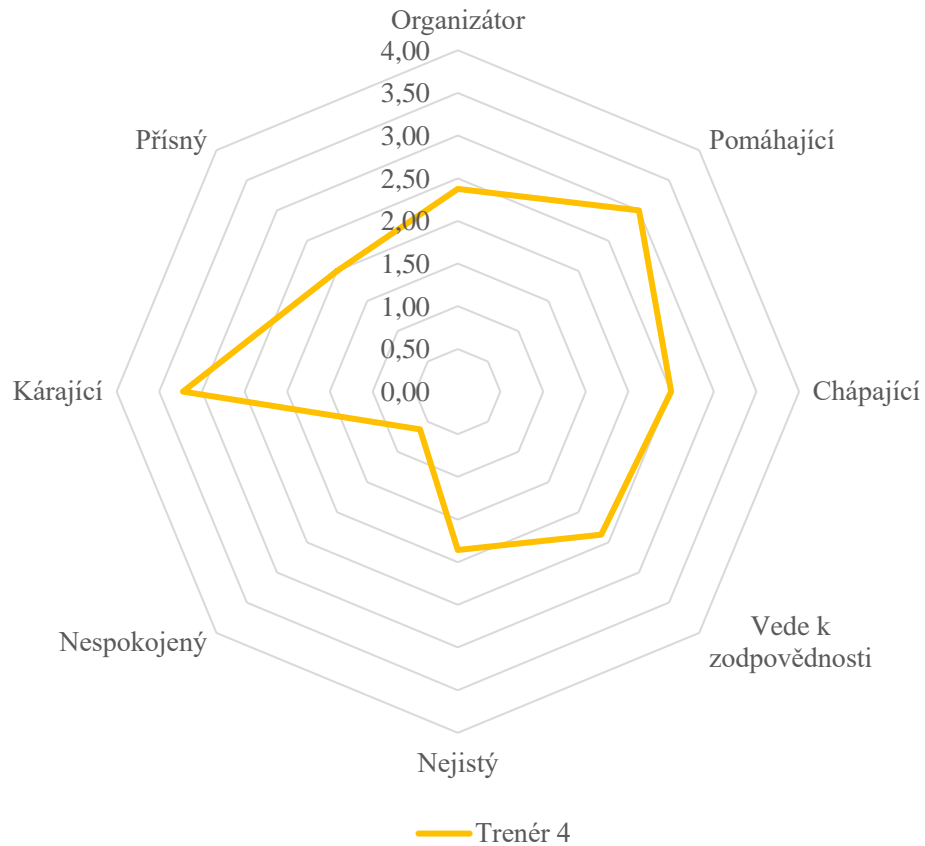
Trenér 3

Obrázek 7. Interakční trenérský styl trenéra 3 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)

Z obrázku 7 je patrné, že trenér 3 hodnotí svůj interakční trenérský styl v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající* a *Vede k zodpovědnosti*, přičemž tato dimenze získala nejvyšší zastoupení v porovnání s ostatními trenéry. Podle jeho sebehodnocení je také výraznější složkou dimenze *Přísný* a *Kárající*, načež se u něj projevuje nízká míra nejistoty.

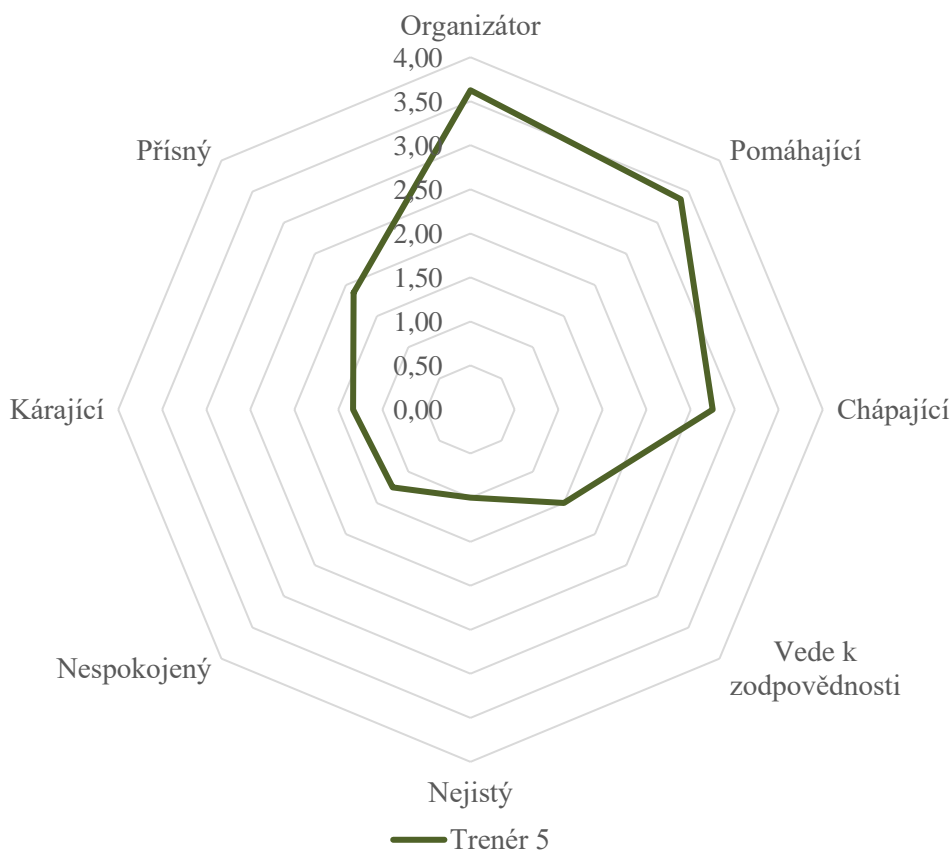
Trenér 4

Obrázek 8. Interakční trenérský styl trenéra 4 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)

Obrázek 8 znázorňuje, že se trenér 4 ze všech respondentů vnímá suverénně nejvíce v dimenzi *Kárajícího* a *Nejistého*. Trenérův profil se z vysoké míry doplňuje dimenzemi *Pomáhající* a *Chápající*, nadále pak dimenzemi *Organizátor* a *Vede k zodpovědnosti*, které obdržely totožné skóre.

Trenér 5

Obrázek 9. Interakční trenérský styl trenéra 5 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)

Trenér 5 se na obrázku 9 charakterizuje především jako *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*. Nejnižší zastoupení ze všech dotazovaných získala dimenze *Vede k zodpovědnosti* a *Přísný*. V menší míře interakční trenérský styl trenéra 5 je dotvářen dimenzemi *Kárající*, *Nespokojený* a *Nejistý*.

5.2 VÝSLEDKY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝZKUMNÉ OTÁZKY Č. 2

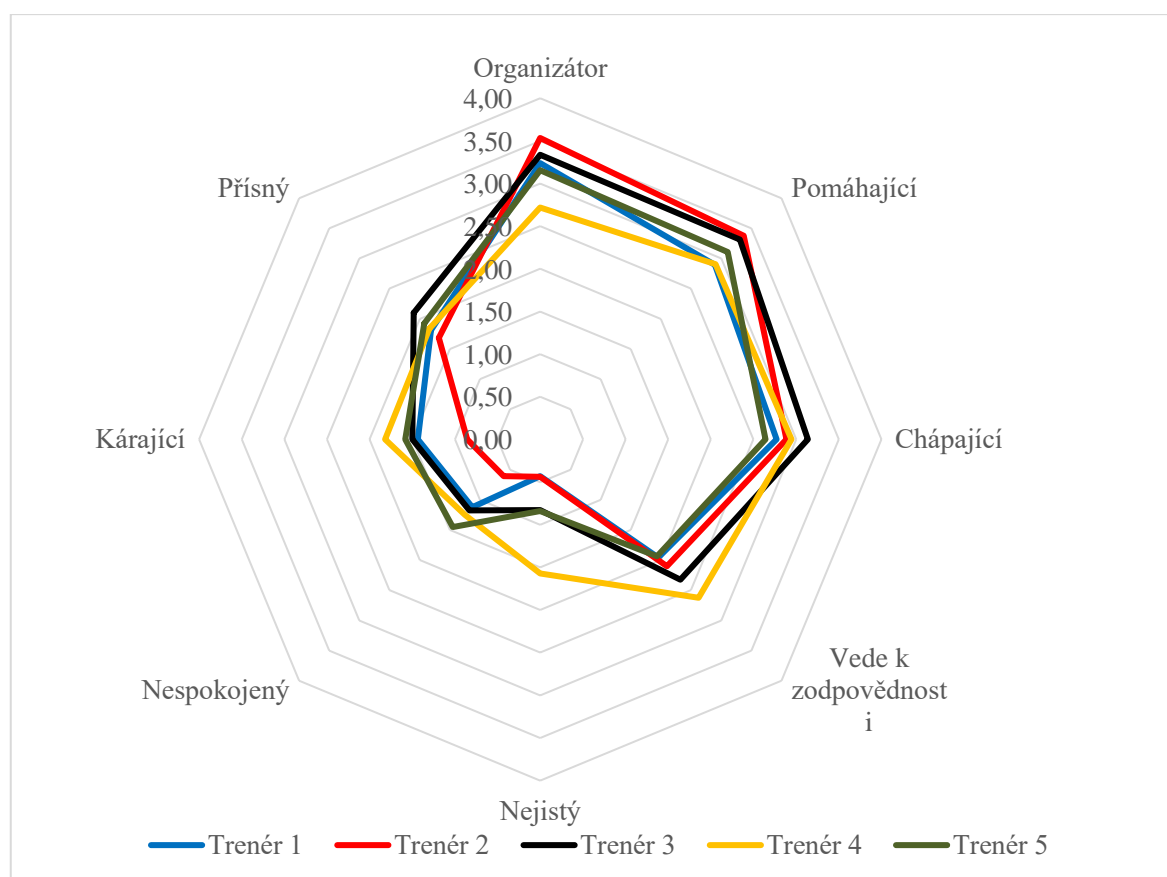
Výsledky prezentované v této kapitole odkazují na druhou výzkumnou otázku a sice, jaký je interakční styl jednotlivých trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnocený z pohledu jejich svěřenců.

Tabulka 6 a Obrázek 10 zobrazuje výsledky interakčního stylu jednotlivých trenérů hodnocené z pohledu svěřenců, které jsou vypočítány průměrem ze všech dat.

Tabulka 6

Interakční trenérský styl trenérů basketbalu hodnocený z pohledu svěřenců

Dimenze	Trenér 1	Trenér 2	Trenér 3	Trenér 4	Trenér 5
Organizátor	3,23	3,53	3,33	2,71	3,15
Pomáhající	2,89	3,37	3,31	2,90	3,10
Chápající	2,77	2,88	3,13	2,94	2,64
Vede k zodpovědnosti	1,95	2,10	2,32	2,62	1,93
Nejistý	0,42	0,43	0,82	1,57	0,83
Nespokojený	1,12	0,60	1,17	1,25	1,45
Kárající	1,43	0,85	1,49	1,81	1,58
Přísný	1,81	1,68	2,10	1,83	1,92

Obrázek 10. *Interakční trenérský styl trenérů basketbalu hodnocený z pohledu svěřenců*

Všichni trenéři se z pohledu svých svěřenců profilují zejména v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vedoucí k zodpovědnosti*. V trenérském interakčním stylu naopak sportovci vnímají nejméně dimenzi *Nejistý*. Této tendenci se vymyká trenér 4, u kterého dominuje také dimenze *Kárající*. Trenér 2 v komparaci s ostatními získal od svých svěřenců nejnižší hodnoty zastupující dimenze *Nespokojený*, *Kárající* a *Přísný*.

Trenéra 1 svěřenci vidí nejvíce jako *Organizátora*, poté *Pomáhajícího* a *Chápajícího*. Hráči jej ohodnotili jako nejméně *Nejistého* ze všech testovaných trenérů. Dimenze *Vede k zodpovědnosti* byla těsně pod průměrem. V dimenzích *Nespokojený*, *Kárající* a *Přísný* svěřenci identifikovali trenéra nejvíce jako *Přísného*.

Trenér 2 dosáhl u svých svěřenců nejvyššího hodnocení v dimenzi *Organizátor* a *Pomáhající* ve srovnání dotazovanými. V dimenzi *Nejistý* dosáhl jako druhý nejnižšího skóre, a to o jednu setinu za trenérem 1.

Svěřenci hodnotí trenéra 3 nejvíce jako *Organizátora*. V intervalu dvě setiny za touto dimenzí jako *Pomáhajícího* a poté *Chápajícího*. Současně hráči považují svého trenéra za nejpřísnějšího. V celém spektru dimenze *Vede k zodpovědnosti*, která je u trenéra 3 naplněna z 58 % představuje druhé nejvyšší zastoupení. Dimenze *Nejistý*, *Nespokojený* a *Kárající* nezískala žádné výrazné skóre.

Hráči vidí trenéra 4 nejvíce v dimenzi *Chápajícího*, *Pomáhajícího* a *Organizátora*. Ze všech probandů sklídl u svěřenců nejvyšší hodnoty u dimenze *Vede k zodpovědnosti* v zastoupení 65,5 % z hodnotící škály. Nadále hráči shledávají trenéra za *Kárajícího* a *Nejistého*, které jsou současně nejvýše dosaženými hodnotami v komparaci s ostatními testovanými.

Interakční styl trenéra 5 svěřenci charakterizují jako *Organizátora*, *Pomáhajícího* a *Chápajícího*, přičemž tato dimenze získala nejnižších hodnot ve srovnání s trenéry. Obdobné výsledky nalzáme i u dimenze *Vede k zodpovědnosti*, která je umístěna ve spodní polovině stupnice a představuje tak nejnižší skóre.

5.3 VÝSLEDKY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝZKUMNÉ OTÁZKY Č. 3

Tabulka 7 znázorňuje výsledky, odpovídající na třetí výzkumnou otázku, jaké jsou rozdíly interakčního stylu jednotlivých trenérů basketbalu hodnoceny na základě vlastního pohledu a pohledu svých svěřenců.

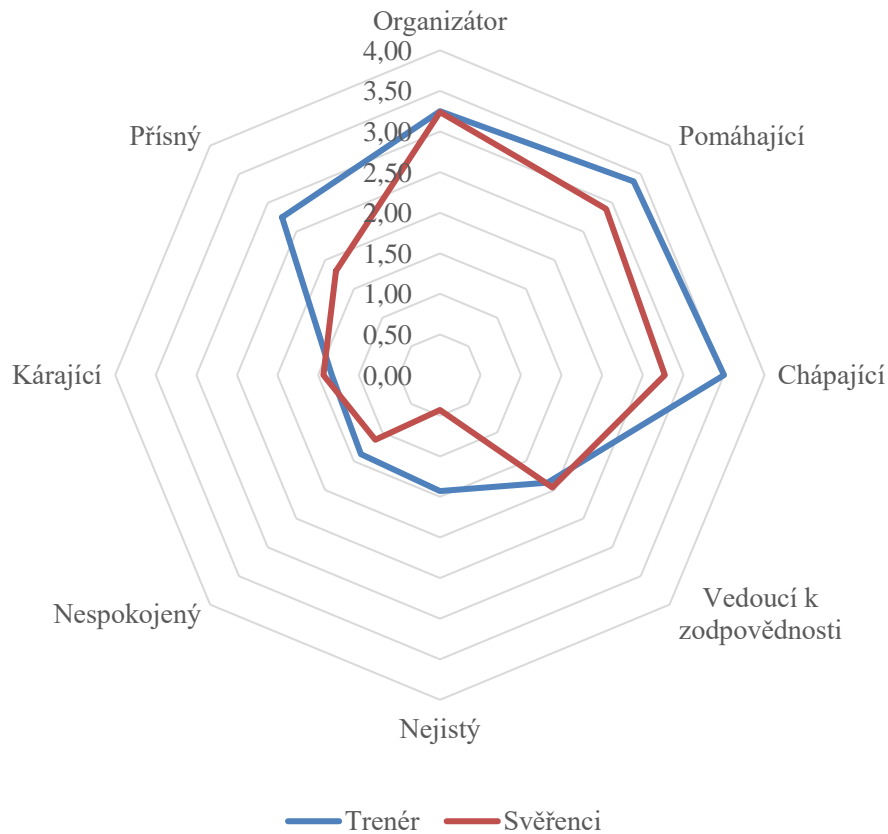
Tabulka 7

Interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a jejich svěřenců

Dimenze	Skupina trenéra 1		Skupina trenéra 2		Skupina trenéra 3		Skupina trenéra 4		Skupina trenéra 5	
	Trenér	Svěřenec	Trenér	Svěřenec	Trenér	Svěřenec	Trenér	Svěřenec	Trenér	Svěřenec
Organizátor	3,25	3,23	3,75	3,53	2,87	3,33	2,37	2,71	3,62	3,15
Pomáhající	3,37	2,89	3,37	3,37	2,50	3,31	3,00	2,90	3,37	3,10
Chápající	3,50	2,77	2,75	2,88	2,25	3,13	2,50	2,94	2,75	2,64
Vede k zodpovědnosti	1,87	1,95	2,25	2,10	2,62	2,32	2,37	2,62	1,50	1,93
Nejistý	1,42	0,42	0,85	0,43	1,00	0,82	1,85	1,57	1,00	0,83
Nespokojený	1,37	1,12	0,87	0,60	1,25	1,17	0,62	1,25	1,25	1,45
Kárající	1,33	1,43	0,88	0,85	2,11	1,50	3,22	1,81	1,33	1,58
Přísný	2,75	1,81	2,25	1,68	2,37	2,10	2,00	1,83	1,87	1,92

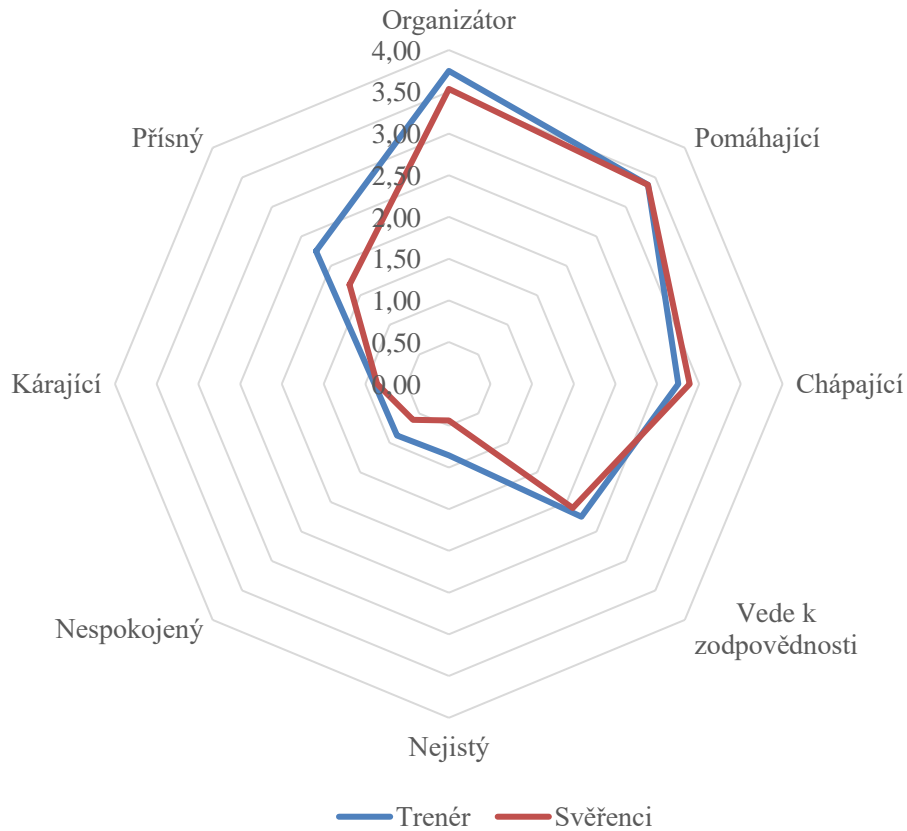
Trenér 1

Obrázek 11. Interakční trenérský styl trenéra 1 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců

Z obrázku 11 vyplývá, že při hodnocení interakčního stylu se trenér a jeho svěřenci téměř shodují v dimenzích *Organizátor*, *Vede k zodpovědnosti* a *Kárající*. Největším rozdílem je posouzení svěřenců v dimenzi *Přísný* a *Nejistý*. Zde se trenér hodnotí přílišně sebekriticky.

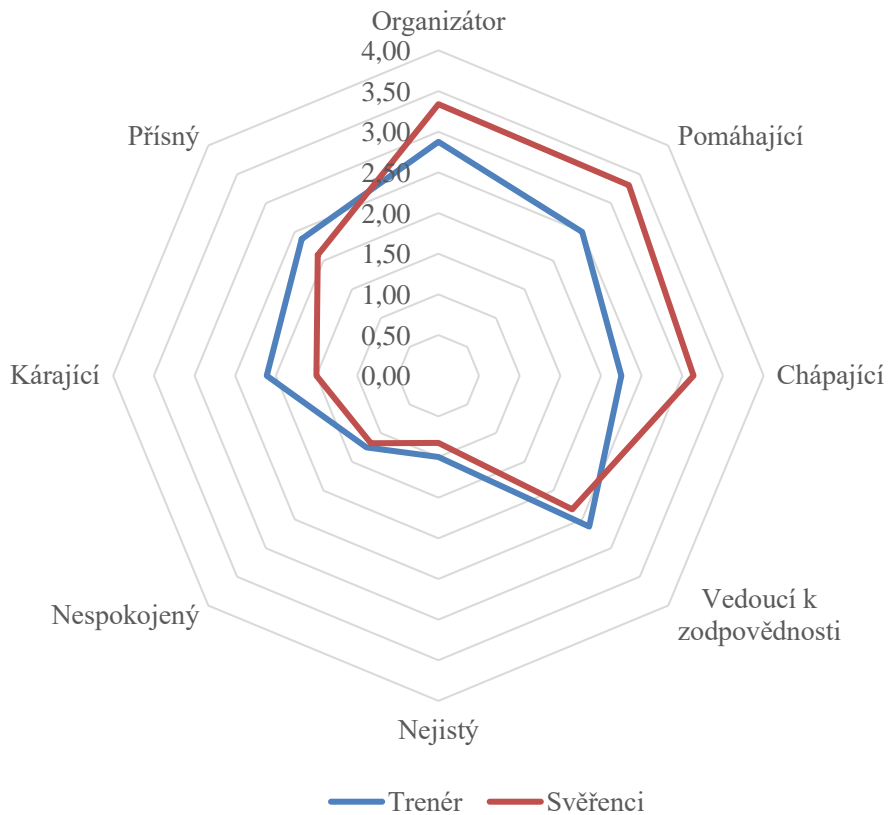
Trenér 2

Obrázek 12. Interakční trenérský styl trenéra 2 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců

Dle obrázku 12 se interakční styl trenéra 2 shodně uplatňuje v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k zodpovědnosti* (Obrázek 12). Celkové výsledky ukazují, že hodnocení svěřenců a trenéra se v jednotlivých dimenzích nikterak neliší. Pouze u dimenzi *Přísný* obdobně jako u trenéra 1 zaznamenáváme, že si trenér 2, přiřadil vyšší hodnoty než jeho svěřenci.

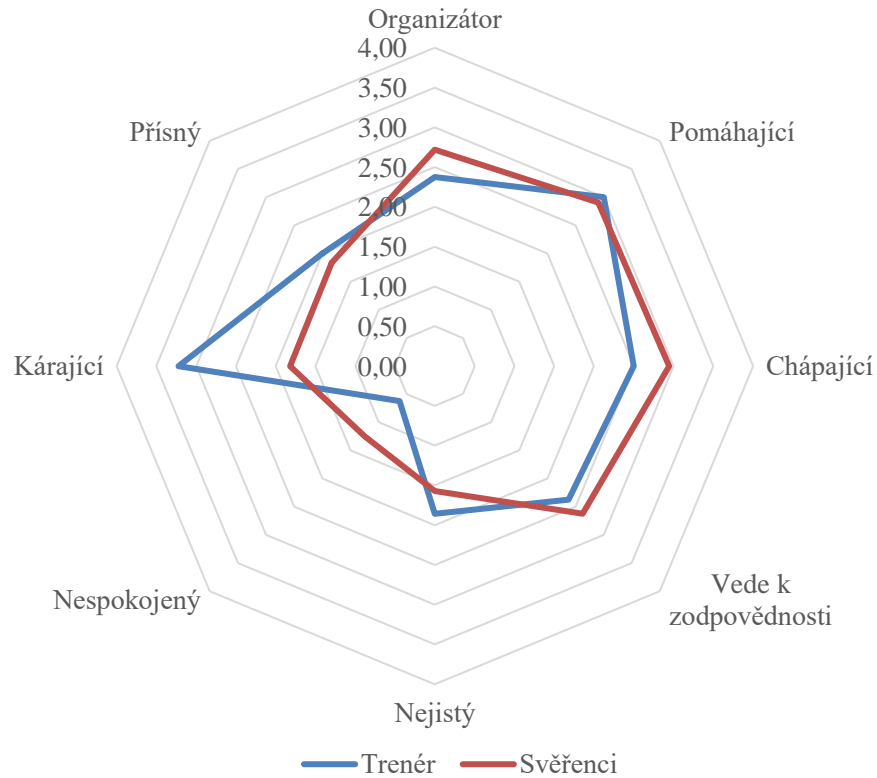
Trenér 3

Obrázek 13. Interakční trenérský styl trenéra 3 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců

V pravé části obrázku 13 můžeme vidět rozdíly v hodnocení dimenzí *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*, tedy že vnímání osobnosti trenéra ze strany svěřenců neodpovídá se sebereflexí trenéra. Svěřenci přisuzují osobnost trenéra těmto dimenzím více než dotyčný sám sobě. Opačné hodnoty byly zjištěny v dimenzi *Kárající*, kde si trenér přiřadil vyšší hodnoty než jeho svěřenci.

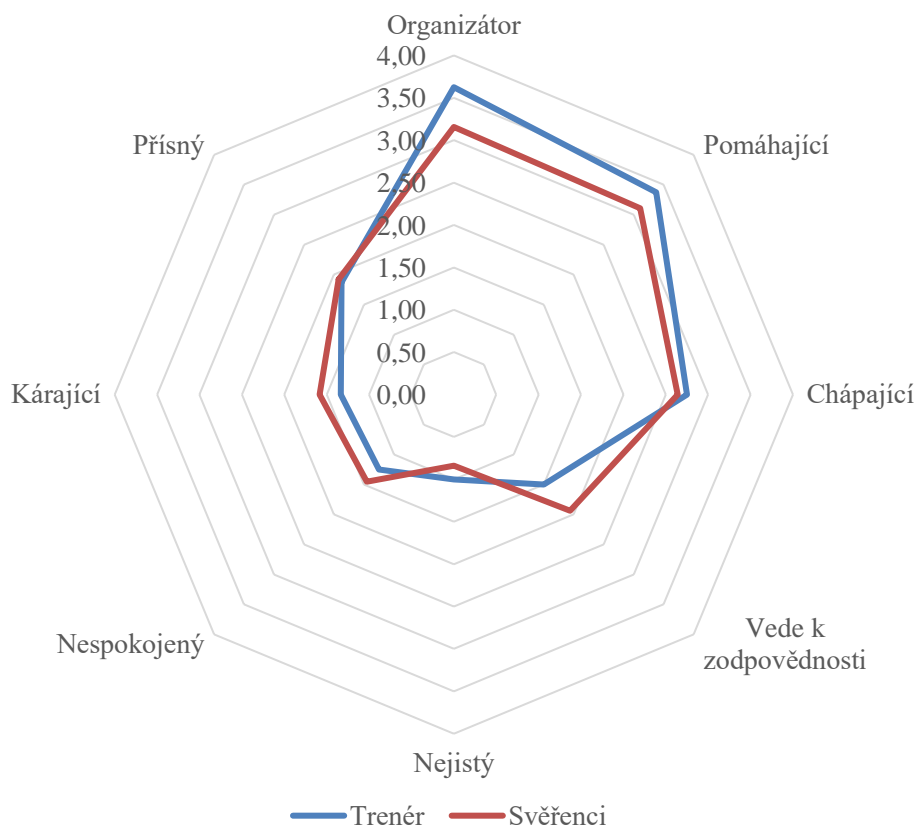
Trenér 4

Obrázek 14. Interakční trenérský styl trenéra 4 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců

V interakčním stylu si trenér 4 přiřadil se značným rozdílem nejvyšší hodnotu v dimenzi *Kárající* v porovnání s hráči. Výsledky na obrázku 14 jednoznačně prezentují, že svěřenci nevnímají svého trenéra tak přílišně káravě, jak on sám sebe. Nadále můžeme vidět, že hráči podobným způsobem charakterizují svého trenéra v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vedoucí k zodpovědnosti*.

Trenér 5

Obrázek 15. Interakční trenérský styl trenéra 5 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců

Výsledky obrázku 15 znázorňují velmi vyrovnané hodnocení trenéra a svěřenců ve všech dimenzích interakčního stylu. Trenér 5 sám sebe označuje nejvíce jako *Organizátora*, *Pomáhajícího* a *Chápajícího* obdobně jako hráči.

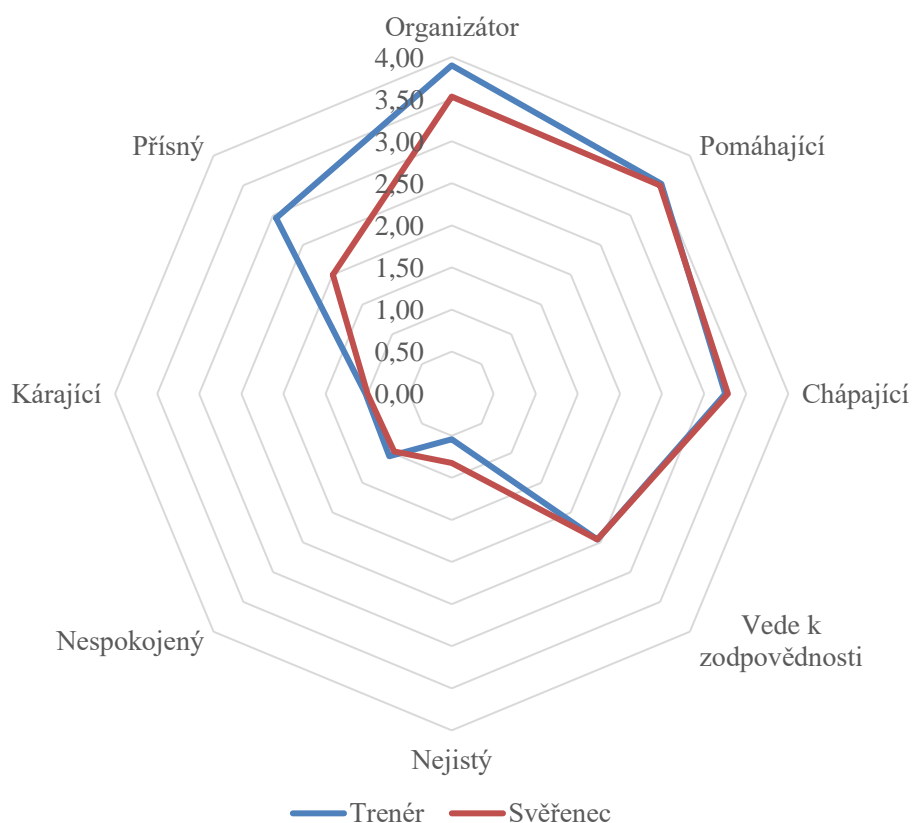
5.4 VÝSLEDKY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝZKUMNÉ OTÁZKY Č. 4

Výsledky této kapitoly korespondují s čtvrtou výzkumnou otázkou, řešící „ideální“ interakční trenérský styl trenérů basketbalových klubů z pohledu trenérů a jejich svěřenců. Ze získaných údajů od všech trenérů a hráčů byly vypočteny průměrné hodnoty v daných dimenzích, které jsou zobrazeny v tabulce 8 a obrázku 16.

Tabulka 8

Ideální interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a svěřenců

Dimenze	Trenéři	Svěřenci
Organizátor	3,90	3,52
Pomáhající	3,52	3,49
Chápající	3,25	3,28
Vede k zodpovědnosti	2,45	2,44
Nejistý	0,54	0,82
Nespokojený	1,05	0,96
Kárající	1,02	0,99
Přísný	2,95	1,99

Obrázek 16. Ideální interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a svěřenců

Z výše uvedených hodnot můžeme konstatovat, že trenéři a jejich svěřenci spatřují shodně „ideální“ interakční styl v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k zodpovědnosti* projevující se s nízkou dávkou nespokojenosti. Na druhé straně škálového znázornění získala nejnižší hodnocení dimenze *Nejistý* od obou testovaných skupin. Zásadní diferenciaci představuje dimenze *Přísný*, která je ze strany trenérů vnímána jako důležitou součástí trenérského interakčního stylu, a to konkrétně ze 73,7 % zatímco u hráčů je naplněna do 49,7 %.

6 DISKUZE

Být dobrým, respektive uznávaným trenérem je krásným, ale současně náročným řemeslem, jelikož se od něj mnohé očekává. Při výkonu této profese se z trenéra zároveň stává učitel, vychovatel, psycholog, fyziolog a manažer (Martens, 2009). Právě trenér basketbalu představuje důležitý pilíř filosofie týmu (Ivkovic, 2003). Nicméně jak poznat kvalitního a dobrého trenéra? Dle Martense (2006) je částečným měřítkem výhra, ovšem ve sportovním tréninku jde o mnohem více než o pouhé vítězství. Výhra či dosažení maximálního výkonu by nemělo být vždy jediným záměrem trenéra (Svoboda, 2007). Dobří trenéři pomáhají svým svěřencům zvládat nové dovednosti, podněcují hráče k hrdosti za své výsledky, a především je vedou k prožívání radosti ze hry (Martens, 2006). Basketbal vytváří spletitý komplex vztahů, ve kterém dochází k vzájemnému působení trenéra a členů týmu. Můžeme tedy říci, že pro tento prostor je typická jistá interakční povaha, ve které si obě strany tohoto vztahu utváří svůj osobitý interakční styl.

Nicméně v pojetí vědeckém je studium procesu interakce prozatím v počátcích. I přesto není pochyb, že studování této problematiky je klíčem k poznatkům, které by umožnily zefektivnění trenérské práce (Svoboda, 2007).

Z výsledků studie vyplývá, že trenérský interakční styl hodnocený z vlastního pohledu trenérů je nejvíce zastoupen v dimenzi *Organizátora, Pomáhajícího, Chápajícího a Vedoucí k odpovědnosti*. Tento pohled koresponduje i s názory jejich svěřenců, kteří své trenéry vnímají v rámci interpersonálních vztahů v rovině dominance a afiliace. Můžeme se tedy domnívat, že tyto vlastnosti jsou u trenérů basketbalu žádoucí. Nadále můžeme konstatovat, že trenéři nejnižší hodnotili dimenze *Nejistý, Nespokojený a Kárající*, kromě trenéra 4.

Zjištěním interakčního stylu trenéra tance se zabývá diplomová práce Vindiše (2017). Výsledky ukazují, že trenéři uplatňují kombinaci dimenzí *Pomáhající* a *Chápající*, poté dvojici *Organizátora* a *Vedoucí k odpovědnosti*. Ve srovnání s našim výzkumem jsme z osmi dimenzí interakčního stylu trenéra basketbalu zjistili rozdíly v nižším zastoupení dimenzí *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k odpovědnosti*.

Obdobné zjištění, bylo provedeno s porovnání výsledků práce Pojerové (2017), která zkoumá interakční styl trenérů volejbalu. Nejvíce se trenéři vnímají za organizátory,

pomáhající, chápající a vedoucí k odpovědnosti, a to ve vyšších hodnotách než trenéři basketbalu.

V rámci určení „ideální“ představy trenéra basketbalu, ohodnotili respondenti nejvíce dimenzi *Organizátor*. Jak uvádí Buzek (2007), dobrý trenér by měl disponovat výbornými organizační schopnostmi. Představa o ideálním trenérovi je dále ze strany hráčů a trenérů souhlasně vnímána v dimenzích *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k zodpovědnosti*. Zásadní odlišností ve vnímání ideálního trenéra představuje dimenze *Přísný*, která je ze strany trenérů pojata jako velmi důležitá, a to konkrétně ze 73,7 % zatímco u svěřenců je její významnost naplněna do 49,7 %. Šmela a Salay (2017) se domnívají, že atribut přísnosti je dán specifíčností podmínek při vykonávání sportovní činnosti se snahou o zachování bezpečnosti svěřenců s cílem eliminovat ohrožení jejich zdraví.

Naše výsledky jsme porovnali s diplomovými pracemi Pěničky (2017) a Kubíčkové (2017), ve kterých byla zjištěna podobnost, tedy že „ideální“ interakční styl trenéra atletiky a volejbalu by měl disponovat dimenzemi *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*.

Analýzou našich výsledků, můžeme konstatovat, že výzkumný soubor basketbalových klubů v Olomouci a Kroměříži vnímá trenéry velmi podobně v komparaci s výzkumem Pěničky (2017) a Kubíčkové (2017). Jediným patrným rozdílem je, že basketbalový trenéři vnímají ideální interakční styl za více přísný.

7 ZÁVĚRY

Hlavním cílem diplomové práce bylo určit, jaké existují rozdíly v interakčních stylech trenérů basketbalových klubů v Olomouci a Kroměříži. Zjištěné výsledky v podobě závěrů budou trenérům interpretovány jako zpětná vazba pro evaluaci jejich trenérské práce.

Závěry výzkumné otázky č. 1 „Jaký je interakční styl trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe)?“

Trenéři nejvíce hodnotí svůj interakční styl v dimenzi *Organizátor, Pomáhající a poté Chápající*. Na druhé straně jsou nejnižší hodnoty zaznamenány v dimenzi *Nejistý a Nespokojený*.

Závěry výzkumné otázky č. 2 „Jaký je interakční styl jednotlivých trenérů basketbalu v Olomouci a Kroměříži hodnocený z pohledu jejich svěřenců?“

Všichni trenéři z pohledu svých svěřenců získali nejvyšší hodnoty v dimenzích *Organizátor, Pomáhající, Chápající a Vedoucí k zodpovědnosti*. Naopak nejméně zastoupenou složkou trenérského interakčního stylu z pohledu sportovců je dimenze *Nejistý*.

Trenéra 1 vnímají jeho svěřenci především jako *Organizátora*, poté *Pomáhajícího* a *Chápajícího*. V dimenzích identifikující levou část grafu hráči charakterizují trenéra nejvíce jako *Přísného*. Nejnižší hodnotu získala dimenze *Nejistý* ze všech testovaných trenérů.

Trenér 2 dosáhl u svých svěřenců nejvyššího ohodnocení v dimenzi *Organizátor* a *Pomáhající* ve srovnání s ostatními dotazovanými. Na straně druhé získal suverénně nejnižší hodnoty v dimenzích *Nespokojený* a *Kárající*.

Hráči vidí trenéra 3 nejvíce jako *Organizátora* v kombinaci *Pomáhajícího* a *Chápajícího*. V dimenzi *Přísný* obdržel nejvyšší zastoupení ze všech testovaných.

Interakční styl trenéra 4 svěřenci charakterizovali jako *Chápající* a *Pomáhající*. Nadále trenér získal nejvyšší hodnoty u dimenze *Vede k zodpovědnosti, Kárající* a *Nejistý* v porovnání s ostatními zúčastněnými.

Pro trenéra 5 je dle jeho hráčů nejtypičtější interakční styl *Organizátor* a *Pomáhající*. V dimenzi *Chápající, Vede k zodpovědnosti* a *Nespokojený* dosáhl nejnižších hodnot

ve srovnání s trenéry. Na druhé straně shledáváme dimenzi *Přísný* jako dominantní složku zastupující levou část škálové stupnice.

Závěry výzkumné otázky č. 3 „Jaké jsou rozdíly interakčního stylu jednotlivých trenérů basketbalu hodnoceny na základě vlastního pohledu a pohledu svých svěřenců?“

U interakčního stylu trenéra 1 se setkáváme se shodou hodnocení trenéra a svěřenců v dimenzích *Organizátor*, *Vede k zodpovědnosti* a *Kárající*. Svěřenci a trenér se nejvýrazněji odlišují v pohledu na interakční styl trenéra basketbalu v dimenzi *Přísný* a *Nejistý*, přičemž více přísný a nejistý se vnímá trenér.

Zjištěné výsledky u trenéra 2 představují velmi vyrovnané hodnocení obou testovaných skupin v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k zodpovědnosti*. Jako v předchozím případě shledáváme diferenci v dimenzi *Přísný*, kdy svěřenci svého trenéra vidí za méně přísného než on sám sebe.

Jednoznačně můžeme říci, že vnímání osobnosti trenéra 3 ze strany svěřenců nekoresponduje se sebereflexí trenéra. Konkrétně se jedná o rozdíly v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající* a *Chápající*, kdy hráči přisuzují trenérovi vyšší hodnoty než dotyčný sám sobě. Naopak v dimenzích *Přísný* a *Kárající* se trenér 3 vnímá intenzivněji než svěřenci.

V interakčním stylu trenéra 4 představuje nejdominantnější složku dimenze *Kárající* z pohledu trenéra. Svěřenci této oblasti přikládají také váhu, ale neposuzují svého trenéra tak káravě. Další výraznou hodnotu charakterizující trenéra můžeme spatřovat u dimenze *Pomáhající*, kde se obě skupiny dotazovaných shodují. Hráči vnímají svého trenéra zejména jako *Organizátora*, *Chápajícího* a *Vedoucího k zodpovědnosti* více než on sám sebe.

Z dotazníkového šetření u trenéra 5 je patrné, že hodnotí sám sebe jako *Organizátora* a *Pomáhajícího* včetně svých svěřenců. Nejtěsnější vazbu z pohledu trenéra představuje dimenze *Přísný* a *Chápající*.

Závěry výzkumné otázky č. 4 „Jaký je „ideální“ interakční trenérský styl z pohledu trenérů basketbalu a svěřenců?“

Výzkumem bylo zjištěno, že představou o „ideálním“ trenérovi všech respondentů je dimenze *Organizátora*. Nadále svěřenci a trenéři vnímají totožně ideální interakční styl v dimenzích *Pomáhající*, *Chápající* a *Vede k zodpovědnosti* ve spojení s nízkou dávkou

nespokojenosti trenérů. Na druhé straně škálového zobrazení se naopak setkáváme s nejnižším hodnocením v dimenzi *Nejistý* u obou testovaných skupin. V konečném znění se u trenérů preferuje dimenze *Přísný* oproti hodnocení svěřenců, které této dimenzi nepřikládají tak vysokou váhu.

8 SOUHRN

V práci se zaměřujeme na téma interakčních trenérských stylů trenérů basketbalového klubu v Olomouci a Kroměříži. Cílem bylo zjistit, jaké existují rozdíly mezi interakčními styly trenérů basketbalu a jaký interakční styl v tréninkovém procesu jednotlivý trenéři uplatňují z pohledu jich samotných a jejich svěřenců.

Přehled poznatků se zabývá pojmy sociální interakce a interakce ve sportu. Teoretická část dále rozpracovává rozsáhlou kapitolu o trenérovi, zahrnující vývoj trenérské profese, jeho osobnost a roli včetně více úhlů pohledů na typologii trenéra. Poté následuje stručný nástin vzniku a vývoje basketbalu včetně jeho základní charakteristiky a popisu systému soutěží.

Pro výzkum byla použita upravená forma dotazníku interakčního trenérského stylu (Harvanová, Štěrbová). Dotazníkového šetření se zúčastnilo 5 trenérů a jejich 57 svěřenců rozdělených do týmů dle věku. Celková návratnost dotazníků činila 77 %. V rámci stanovení cíle byly rozpracovány další čtyři výzkumné otázky.

Výzkumem bylo zjištěno, že z pohledu sebereflexe trenérů má v interakčním trenérském stylu dominantní zastoupení dimenze *Organizátor*, *Pomáhající* a poté *Chápající*. Naopak se v jejich projevu nejméně často objevuje dimenze *Nejistý* a *Nespokojený*.

Obdobně svěřenci vnímají své trenéry v dimenzích *Organizátor*, *Pomáhající*, *Chápající* a *Vedoucí k zodpovědnosti*. V interakčním stylu trenérů sklídila nejnižších hodnot dimenze *Nejistý*. Danému hodnocení se vymyká trenér 4, v jehož profilu dosáhla dimenze *Nejistý* a *Kárající* nejvyšších hodnot jak z pohledu trenéra, tak jeho svěřenců v komparaci s ostatními testovanými.

V případě představy o „ideálním“ trenérovi výsledky ukazují téměř identické postoje sportovců a trenérů. V konečném znění obě testované skupiny preferují již výše zmíněné charakteristiky, s jediným výrazným rozdílem a sice, že trenéři přikládají větší význam dimenzi *Přísný* než svěřenci.

Výsledky v oblasti interakčního stylu budou sloužit jako zpětná vazba pro jejich trenérskou činnost. Tato rychlá zpětná vazba poskytuje pro samotné trenéry možnost korigovat svůj interakční styl s cílem zkvalitnění tréninkového procesu.

9 SUMMARY

This diploma thesis examines the interaction coaching styles of coaches of basketball clubs in Olomouc and Kroměříž. The aim of the thesis was to determine the differences between interaction styles of basketball coaches and to define which interaction style the coaches use during the training process from their point of view and from the perspective of their players.

The chapter Overview of Knowledge deals with the concepts of social interaction and interaction in sport. The theoretical part includes a comprehensive chapter on the coach, including the development of the coaching profession, the personality of the coach and his role, including more views on the typology of the coach. This is followed by a brief outline of the origin and development of basketball including its basic characteristics and description of the system of competitions.

A modified form of the Questionnaire on Coaching Interaction (Harvanová, Štěrbová) was used for the research. The research was attended by 5 coaches and their 57 players divided into teams according to the age. The total rate of return of the questionnaires was 77 %. Four other research questions have been developed in order to set the target.

The research has found out that, from the point of view of the coaches, the dimensions *Organizer*, *Helping* and then *Understanding* are dominant in the interaction style of coaching. On the contrary, the dimensions of *Uncertain* and *Unsatisfied* occur in their speech least frequently.

Similarly, the players perceive their coaches in the dimensions of *Organizer*, *Helping*, *Understanding* and *Leading to Responsibility*. The dimension *Uncertain* received the lowest value in the interaction style of coaching. The profile of coach number 4 is different, because the dimension *Uncertain and Objurgatory* got the highest values both from the perspective of the coach and the perspective of his players compared to the others tested.

In case of the idea of an „ideal“ coach the results show almost identical opinions of the players and coaches. Finally, both test groups prefer the abovementioned characteristics, with the only significant difference, that the coaches attach greater importance to the dimension *Strict* than the players.

The results of interaction style will serve as a feedback for their coaching activity. This fast feedback provides the coaches themselves the opportunity to correct their interaction style in order to improve the training process.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Blahutová, A. (1997). Osobnost trenéra v zjazdovom lyžování. *Telesná výchova a šport*, 7(2), 29-32.
- Bražina, I. (2002). Možnosti vplyvu trénera v psychologickéj príprave športovca. *Telesná výchova a šport*, 12(2), 23-25.
- Bucci, J., Bloom, G. A., Loughead, T. M., & Caron, J. G. (2012). Ice Hockey Coaches' Perceptions of Athlete Leadership. *Journal of Applied Sport Psychology*, 24(3), 243–259.
- Buzek, M. (2007). *Trenér fotbalu "A" UEFA licence*. Praha: Olympia.
- Čadilová, O. (2009). Sociální interakce. Retrieved 16. 4. 2018 from the Worl Wide Web: http://www.szymb.cz/admin/upload/sekce_materialy/SOCI%C3%81LN%C3%8D__IN_TERAKCE.pdf
- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Česká basketbalová federace. 2018. *Přehled soutěží – ročník 2017/2018*. Retrieved 18. 6. 2018 from the World Wide Web: http://www.cbf.cz/souteze/sezona2017_27.html#summary
- Dobry, L., & Velenský, M. (1987). *Košíková (teorie a didaktika)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Dovalil, J. et al. (2008). *Lexikon sportovního tréninku*. Praha: Karolinum
- Dovalil, J., Choutka, M., Svoboda, B., Hošek, V., Perič, T., Potměšil, J., ... Bunc, V. (2012). *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia.
- Dytrtová, R. & Krhutová, M. (2009). *Učitel – příprava na profesi*. Praha: Grada.
- Fenstermacher, G. D. & Soltis, J. F. (2008). *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál
- Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido.
- Gavora, P., & Mareš, J. (2004). Interpersonální styl učitelů: teorie, diagnostika a výsledky výzkumů. *Pedagogika*, 2, 101-128.
- Gavora, P., Mareš, J., & den Brok, P. (2003). Adaptácia dotazníka interakčného štýlu učiteľa. *Pedagogická revue*, 55(2), 126-145.

- Harvanová, J. (2010). *Kompatibilita v partnerské dyádě a její souvislost se sportovním výkonem*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Olomouc.
- Haslam, S. A., Reicher, S. D., & Platow, M. J. (2011). *The new psychology of leadership: identity, influence, and power*. New York, NY: Psychological Press.
- Horn, T. S. (1992). Leadership effectiveness in the sport domain. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (pp. 181-199). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hůlka, K., Válek, Š. (2013). *Management náborů a sportovní příprava dětí v minibasketbale*. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci.
- Chelladurai, P., & Saleh, S. D. (2007). Dimensions of leader behavior in sports: development of a leadership scale. In D. Smith & M. Bar-Eli (Eds.), *Essential readings in Sport and Exercise Psychology* (pp. 185-189). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Chmelík, F. (2014). *Manuál pro publikování v kinantropologii podle normy APA*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Ivkovic, D. (2003). Coaches need role models. *FIBA Assist Magazine*, (2), 1-68.
- Janík, Z., & Pětivlas, T. (2005). Educating basketball coaches in the Czech republic. *FIBA Assist Magazine*, (16), 35-36.
- Janíková, M. (2011). *Interakce a komunikace učitelů tělesné výchovy*. Brno: Paido.
- Jansa, P. (2012). *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum.
- Kohoutek, R. (2002). *Základy užité psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Kubíčková, V. (2017). Interakční trenérský styl volejbalu. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Magnusen, J., M. (2010). Differences in Strength and Conditioning Coach Self-perception of Leadership Style Behaviors at the National Basketball Association. *Journal of Strength and Conditioning Review*, 24(6), 1440-1450.
- Mareš, J., & Gavora, P. (2004). Interpersonální styl učitelů: teorie, diagnostika a výsledky výzkumů. *Pedagogika*, 54(2), 101-128.
- Martens, R. (2006). *Úspěšný trenér* (3rd ed.). Praha: Grada.

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2012). Aktuální znění zákona o pedagogických pracovnících k 1. září 2012. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Retrieved 14. 4. 2018 from the World Wide Web: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickychpracovnicich-k-1-zari>
- Peráček, P., & Labudová, J. (2013). Tréner, tréovanie, kouč, koučovanie-identifikácia, charakteristika, komparácia. *Telesná výchova a šport*, 23(3), 22-28.
- Perič, T., & Dovalil, J. (2010). *Sportovní trénink*. Praha: Grada.
- Petera, P., Kolář, P., & Bernstein, A. D. (1998). *NBA: historie a současnost*. Praha: Jan Vašut.
- Pěnička, M. (2017). Interakční trenérské styly trenérů atletiky. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Poczwadowski, A., Barott, J. E., & Henschen, K. P. (2002). The Athlete and Coach: Their Relationship and its Meaning. Results of an Interpretive Study. *International Journal of Sport Psychology*, 33, 116-140.
- Pojerová, M. (2017). Interakční styl trenéra volejbalu. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Rosado, A., Palma, N., Mesquita, I., & Moreno, M. P. (2007). Percepción de los jugadores de fútbol, de distinto nivel, sobre sus entrenadores. *Revista de Psicología del Deporte*, 16(2), 151-165.
- Sekot, A., Leška, D., Oborný, J., & Jůva, V. (2004). *Sociální dimenze sportu*. Brno: Paido.
- Slaměník, I. (2011). *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada.
- Slavia Kroměříž. 2018. *O nás*. Retrieved 20.6.2018 from the World Wide Web: <http://basketbal.slavia-km.cz/>
- Slepička, P. (1988). *Psychologie koučování*. Praha: Olympia.
- Smith, R. (1998). *Basketbal: Velká encyklopedie: ilustrovaný průvodce po NBA*. Praha: Václav Svojtka.
- Svoboda, B. (2007). *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum.

- Šmela, P. & Salay, D. (2017). Interakční styl učitele tělesné a sportovní výchovy na základních
[http://slavia-km.cz/oddily/basketbal/a středních školách](http://slavia-km.cz/oddily/basketbal/a%20strednich%20skolach). *Telesná výchova a šport*, 27(2),
2-5.
- TJ Slavia Kroměříž. 2018. *Oddíl basketbalu*. Retrieved 20.6.2018 from the World Wide Web:
<http://slavia-km.cz/oddily/basketbal/>
- Velenský M., (1998). *Basketbal: základní program aplikace útočných a obranných činností*.
Praha: NS Svoboda.
- Velenský, M., & Kaprálek, T. (2011). Význam pravidel basketbalu a jeho modifikace. *Tělesná
výchova a sport mládeže*, 77(4), 11-19.
- Vincer, D., & Louhghead, T. (2010). The Relationship Among Athlete Leadership Behaviors
and Cohesion in Team Sports. *Sport Psychologist*, 24(4), 448-467.
- Vindiš, J. (2017). Interakční trenérský styl trenérů taneční skupiny 23. Diplomová práce,
Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Výrost, J., & Slaměník, I. (1997). *Sociální psychologie*. Praha: ISV.

11 SEZNAM PŘÍLOH

1. Informovaný souhlas pro zákonné zástupce nezletilých respondentů
2. Informovaný souhlas pro zletilé respondenty
3. Vyjádření etické komise FTK UP
4. Seznam tabulek
5. Seznam obrázků

Příloha 1. Informovaný souhlas pro zákonné zástupce nezletilých respondentů

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Interakční styl sportovního trenéra

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) zákonný zástupce souhlasím s účastí mého syna/dcery .....ve studii.
2. Byl (a) jsem podrobně informován (a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl (a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis zákonného zástupce:

Datum:

Příloha 2. Informovaný souhlas pro zletilé respondenty

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Interakční styl sportovního trenéra

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl (a) jsem podrobně informován (a) o cíli studie a o jejích postupech. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl (a) jsem tomu, že účast dítěte ve studii mohu kdykoliv přerušit či ukončit.
4. Při zařazení do studie budou osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že jméno dítěte se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Datum:

Příloha 3. Vyjádření etické komise FTK UP

Fakulta
tělesné kultury

Vyjádření Etické komise FTK UP

Složení komise:
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D. – předsedkyně
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.
doc. MUDr. Pavel Maňák, CSc.
Mgr. Filip Neuls, Ph.D.
Mgr. Michal Kudláček, Ph.D.
doc. Mgr. Erik Sigmund, Ph.D.
Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph.D.

Na základě žádosti ze dne 21.10.2015 byl projekt výzkumné práce/aplikovaného výzkumu

autorek Mgr. Jany Harvanové, Ph.D., Doc. PhDr. Dany Štěrbové, Ph.D.
(spolupříspěvitelé: studenti zpracovávající dané téma v Bc. a Mgr. závěrečných pracích)

s názvem **Interakční styl sportovního trenéra**

schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: 33/2015

dne: 24.11.2015

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnicemi pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitelky projektu splnily podmínky nutné k získání souhlasu etické komise.

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury
Komise etická
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc

za EK FTK UP
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
předsedkyně

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc | T: +420 585 636 009
www.ftk.upol.cz

Příloha 4. Seznam tabulek

Tabulka 1 Systém soutěží basketbalu.....	31
Tabulka 2 Charakteristika trenérů a svěřenců	35
Tabulka 3 Souhrnná charakteristika trenérů.....	36
Tabulka 4 Dimenze a rozmístění jednotlivých položek interakčního stylu trenéra	38
Tabulka 5 Výsledky interakčních trenérských stylů trenérů basketbalu z vlastního pohledu (sebereflexe).....	39
Tabulka 6 Interakční trenérský styl trenérů basketbalu hodnocený z pohledu svěřenců	46
Tabulka 7 Interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a jejich svěřenců	48
Tabulka 8 Ideální interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a svěřenců.....	54

Příloha 5. Seznam obrázků

Obrázek 1. Learyho model interpersonálního chování (Gavora & Mareš, 2004).....	16
Obrázek 2. 16 typů interpersonálního chování (Leary, LaForge & Suczek, in Harvanová, 2010, 24).....	17
Obrázek 3. Dimenze interakčního stylu (Gavora & Mareš, 2004).....	18
Obrázek 4. Interakční trenérský styl trenérů basketbalu z vlastního pohledu (sebereflexe)....	40
Obrázek 5. Interakční trenérský styl trenéra 1 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe).	41
Obrázek 6. Interakční trenérský styl trenéra 2 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe).	42
Obrázek 7. Interakční trenérský styl trenéra 3 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe).	43
Obrázek 8. Interakční trenérský styl trenéra 4 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe).	44
Obrázek 9. Interakční trenérský styl trenéra 5 hodnocený z vlastního pohledu (sebereflexe).	45
Obrázek 10. Interakční trenérský styl trenérů basketbalu hodnocený z pohledu svěřenců.....	46
Obrázek 11. Interakční trenérský styl trenéra 1 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců.	49
Obrázek 12. Interakční trenérský styl trenéra 2 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců.	50
Obrázek 13. Interakční trenérský styl trenéra 3 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců.	51
Obrázek 14. Interakční trenérský styl trenéra 4 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců.	52
Obrázek 15. Interakční trenérský styl trenéra 5 z pohledu sebereflexe a z pohledu svěřenců.	53
Obrázek 16. Ideální interakční trenérský styl hodnocený z pohledu trenérů a svěřenců	54